

malûmu âlinizdir. O halde üniversite dışında bulunan asistanların da kayırılması ve aynı ödenğin bunlara da verilmesinde ilmî vikâye ve araştırmacı hekimlik, bilhassa memlekette sağlık işlerinin gelişmesi bakımından büyük fayda vardır. Çünkü, memleketimizde coğrafi tababet maalesef çok ihmal edilmiştir. Sadece üniversite çevrelerinde hekimliğin ilerlemesi kâfi değildir. Bunun dışında memleketimizin birçok bölgelerinde, meselâ Diyarbakır'da Karayara hastalığı, gibi birçok hastalıklar çıkmıştır. Bunun üzerine orada üniversite seminerler açmış ve gerekli tetkikatta bulunmuştur. Halbuki, malî imkânlar müsait olsa Anadolu'da el atılması ve incelenmesi icabeden birçok hastalıklar vardır.

Yine gerekçede doğru olmyan bir husus vardır. Fahri asistanlık müessesesi son zamanlarda kaldırılmıştır. Veyahut gayet mahdud miktarda vardır. Aynı sebepler ileri sürülerek asistanların maişet derdinin dışında ilim yapmasına imkân görülmediği için maaşlı asistanlık kadroları çoğaltılmıştır. Bu itibarla ödeneğin Sağlık Bakanlığı hastanelerindeki asistanlara ki, tekrar ediyorum, öğretim ve araştırma hastanelerinde çalışanlara da verilmesinin isabetli olacağını huzurlarınızda tekrarlar, hürmetler ederim.

BAŞKAN — Bir önerge vardır, okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

120 sıra sayılı kanun teklifinin Sosyal İşler Komisyonu raporu göz önüne alınarak müzakeresinin yapılmasını arz ve teklif ederim.

Sosyal İşler Komisyon
Başkanvekili
Bitlis
Cevdet Gebeloğlu

BAŞKAN — Sosyal İşler Komisyonu kendi raporunun müzakeresi konusu edilmesini istemektedir. Eğer Sosyal İşler Komisyonunun raporunun görüşülmesine karar verilirse Riyaset kanun teklifini komisyona iade etmeye mecbur kalacaktır. Zira Sosyal İşler Komisyonu bir kanun teklifi hazırlayıp getirmiş değildir. Millet Meclisi Sosyal İşler Komisyonu raporuna atıf

yaparak, bu raporu benimsemiş bulunmaktadır. Bizim usule göre ve tatbik şeklimize göre, ancak bizim komisyonlardan, yahut Millet Meclisinden gelen metinler üzerine müzakereler cereyan edebilir. Yüksek Heyetiniz kabul ederse teklif komisyona iade edilecektir. Bu izahattan sonra önergeyi tekrar okutup reylerinize arz edeceğim.

(Sosyal İşler Komisyonu Başkanvekili Cevdet Gebeloğlu'nun önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Sosyal İşler Komisyonu, kendi aralarında hazırlamış oldukları raporun görüşülmesini istiyorlar. Komisyonun bu teklife ahdolan önergelerini oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... 22 ye karşı 60 rey ile kabul edilmiştir.

Yeni bir maddenin tedvin şeklini görüşmek üzere, rapor komisyona iade edilmiştir.

Muhterem arkadaşlar; Hükümet tarafından Yüksek Heyetinize biraz sonra dış politika hakkında izahat verilecektir, arz ederim.

SOSYAL İŞLER KOMİSYONU BAŞKAN-VEKİLİ CEVDET GEBELOĞLU (Bitlis) — Efendim, Millet Meclisi Bütçe Komisyonunun hazırlamış olduğu metni biz de kabul ediyoruz. Bu metin bizim komisyonumuz adına da müzakere mevzuu olsun.

BAŞKAN — Siz komisyon olarak böyle bir metin hazırlamış değilsiniz. Bunun için biz ancak Millet Meclisinin metnini müzakere edebiliriz. Siz Millet Meclisinin metnini değil, Millet Meclisinin bir komisyonunun metnini benimseyip getirmek istiyorsunuz. Bu sebeple biz ancak Millet Meclisinden gelen bir metni veya bizim komisyonumuzdan gelen bir metni görüşebiliriz. Bunun dışında bir metin görüşemeyiz.

4. — *Cumhuriyet Senatosu İçtüzük teklifi ve Cumhuriyet Senatosu İçtüzük Komisyonu rporu (2/15) (S. Sayısı: 65 e ek) [Dağıtma tarihi : 18 . 10 . 1962] (1)*

BAŞKAN — Cumhuriyet Senatosu İçtüzük Komisyonunun raporunu okutturuyorum.

(1) 65 e ek S. Sayılı basmayazı zaptın sonundadır.

Cumhuriyet Senatosu Yüksek Başkanlığına

Komisyonumuzca hazırlanan İktüzük teklifinin C. Senatosunda iki birleşim devam eden görüşülmesi sonunda (verilen önergelerin ve C. Senatosu kürsüsünde ileri sürülen mütalâaların ışığı altında İktüzük metninin yeni baştan gözden geçirilmesi) için teklifin komisyonumuza iadesine karar verilmişti. Bu karar üzerine Başkanlık Divanındaki önergeleri ve kürsüden fikirlerini ifade etmiş bulunan arkadaşların konuşmalarına ait tutanakları inceleyen komisyonumuz İktüzük teklifinde aşağıdaki değişiklikleri yapmış bulunmaktadır :

1. Terim değişiklikleri Anayasada kullanılmış olan (C. Senatosu) ve (C. Senatosu üyesi) terimlerinin İktüzükte de muhafaza edilmesi temayülü belirlediğinden (Senato) ve (Senatör) terimlerinin söz konusu Anayasa terimlerinin yerine kısaltılmış terim olarak İktüzükte kullanılmasından vazgeçilmiştir.

2. Kısmen değiştirilen hükümler. Görüşmelerin ışığı altında bâzı hükümlerin değiştirilmesi komisyonumuzca da uygun görülmüştür. Bu değişiklikler bilhassa yeni 5, 8, 9, 12, 14, 16, 21, 22, 83, 128, 129, 138, 157, 162 nci maddelerinde yapılmıştır. Eski metinle karşılaştığı takdirde yapılan küçük değişiklikler kolayca anlaşılacağından bu raporda bunların uzun uzadıya tafsilüne lüzum görülmemiştir.

3. Birleştirilen hükümler. Bâzı maddeler ilgili oldukları diğer maddelerle birleştirilmiş veya onlardan hemen sonraya alınmış ve bu suretle İktüzüğün mantıki teselsülü ikmal edilmiştir. Bunlar da eski 31, 36 ve 158 nci maddelerdir. 31 nci madde yeni 16 ncı maddenin (E) bendine, 36 ncı madde de yeni 34 ncü maddeye eklenmiş, eski 158 nci madde ilgisi dolayısıyla yeni 57 ncı maddeyi takibeden 58 ncı madde olarak İktüzük teklifinde yer almıştır.

4. Bâzı hükümlerin Anayasa ile bağdaşmayacağı veya Millet Meclisi Tüzüğüne yahut Müşterek İktüzüğe girmeleri uygun olacağı yolundaki mütalâalar komisyonumuzca da haklı görülmüş ve buna göre eski 66, 67 nci maddeler metinden çıkarılmış, 14, 21 ve 162 nci maddelerde gerekli değişiklikler yapılmıştır.

5. Bâzı konuların İktüzük teklifinde düzenlenmemiş olduğuna ilişkin mütalâaların bir kısmı yerinde görülerek parti gruplarının organlarını belirli bir süre içinde kurmaları zaruretine, Millet Meclisi seçimlerinin yenilenmesine karar verilmesi halinde C. Senatosunun yasama faaliyetinin devam edeceğine, Hükümet programının C. Senatosunda okunmasından sonra program üzerinde görüşme açılacağına, Hükümetin iç ve dış politika hakkında kendiliğinden veya bir üyenin önergesi üzerine izahat vermesi halinde izlenecek yola, Araştırma komisyonları raporları C. Senatosuna verildikten sonra yapılacak işleme ve devamsızlık sebebiyle C. Senatosu üyeliğinin düşmesine karar verilebilmesi için yapılacak işleme dair sırasıyla yeni 15, 24, 119, 120, 121, 127 ve 138 nci maddeler ilâve veya tadil edilmişlerdir.

Birinci kısmın adı (Senatonun kuruluşu yerine (C. Senatosunun toplanması ve çalışma organları) diye düzeltilmiş ve burada toplanma ve andiçme (Genel Kurul), Başkanlık Divanı, Başkanlık Divanının görevleri, C. Senatosu Parti grupları ve komisyonlar yer almıştır. Ancak bu kısımda komisyonların sadece C. Senatosunun bir çalışma organı olarak mütalâaları uygun görülmüş, bu sebeple komisyon seçimleri ve komisyonların Başkanlık Divanlarını seçmeleri ile ilgili hükümler ile iktifa olunara kanun tasarı ve tekliflerinin görüşülmesi ile ilgili hükümler (yasama yetkisinin kullanılması) kısmına müstakil bir bölüm olarak eklenmiştir.

Bundan başka gündeme ait bölüm, öncelik ve ivedilikle görüşmeye ait bölümün önüne alınmış ve eski teklifte (ivedilik ve öncelikle görüşme) şeklinde olan bölüm normal sırayı ifade maksadıyla (öncelik ve ivedilikle görüşme) şeklinde değiştirilmiş ve maddelerin sırası da bu değişikliğe uydurulmuştur.

Bunların dışında kalan dilek ve mütalâalara komisyonumuz katılmamakta olup bunun sebepleri görüşme sırasında arz ve izah olunacaktır.

Görüldüğü gibi yapılan değişiklikler yalnız üyelerin önerge ve konuşmalarında ileri sürdükleri konulara inhisar etmemiş, komisyonumuz bu vesile ile İktisat teklifi üzerinde tekrar durmak ve kendiliğinden bazı değişiklikler yapmak fırsatını da bulmuştur.

Genel Kurulda görüşülmek üzere saygı ile Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan

A. Yıldız

Sözcü

Â. Artus

Kâtip

T. Kapanlı

Üye

14 ncü maddeye muhalifim.

C. Okurer

Üye

Bâzı maddelere muhalifim.

O. Hacıbaloglu

Üye

14 ncü maddeye muhalifim.

S. Sarıgöllü

Üye

S. Özgür

BAŞKAN — Gerekçe okunmuştur. Tümü üzerindeki görüşmelere Hükümetin dış politika

hakkında vereceği izahattan sonra devam edilecektir.

6. — DEMEÇLER VE SÖYLEVLER

1. — *Başbakan İsmet İnönü; son Küba olaylarının doğurduğu milletlerarası siyasi durum ve Türk Hükümetinin tutumu hakkındaki demeci*

BAŞKAN — Şimdi söz Sayın Başbakanındır.

BAŞBAKAN İSMET İNÖNÜ (Malatya Milletvekili) — Sayın Başkan, sayın arkadaşlar; bildiğiniz gibi müttefikimiz Amerika Birleşik Devletleri kendi aleyhine taarruz hazırlıkları yapıldığı endişesi ile Küba'ya karşı abluka ilân etmiştir. Gerek açık beyanatında ve gerek bize gönderdiği bilgede Amerika emniyetine karşı duyduğu tehlikeyi anlatmakta ve tehdit unsurlarının ortadan kalkması için barış yolu ile mümkün olan gayreti gösterdiğini söylemektedir.

Birleşik Amerika Milletinin sulh içinde yaşamayı samimiyetle arzu eden büyük millet olarak, ihtilâfların sulh yolu ile halledilmesine çalışmakta iyi niyet sahibi olduğuna emniyetimiz vardır. Bütün temennimiz ve ümidimiz dünya ölçüsündeki ihtilâfın barış yolu ile halledilmesidir. Ancak, hâdiseler tamamı ile bizim kontrolümüz haricinde husule gelmiştir ve o şekilde devam etmektedir. Buhranın ne neticeye müncer olacağını kestirmek bizim için mümkün değildir. Bütün milletlerin yardımı ile barışçı bir hal şekli muhtemel olduğu gibi, soğuk harbin yeni ve şiddetli bir uzun devrine her memleketin girmesi ihtimali de mevcuttur. En fena ihtimal hâdiselerin insanları ve devletleri sürüklemesi önlenemiyerek hiç kimsenin arzu etmediğini söylediği bir genel harb şekline girmesidir.

Dünden beri Küba ablukasının dünyadaki akisleri ile biz de yakından ilgiliz. Güvenlik Konseyine Amerika Birleşik Devletleri başvurmuştur. Aynı şekilde Küba ve Sovyet Rusya'nın başvurduğu haber verilmektedir. Birleşmiş Milletlerde büyük ölçüde endişe ve araya girme arzusu görülüyor. Müzakereler ne kadar şiddetli sözler içinde cereyan etse, gene barış yolu içinde bir çare aramak teşebbüsüdür. Ablukanın iki tarafta göreceği tatbikat şekli bugün ihtilâfı artıracak bir tehlike gibi görülüyor. Bu akşamdan itibaren bir iki gün zarfında enternasyonal durumun istikameti daha açık görülebilecektir.

Türkiye'nin durumu şudur : Barış içinde yaşamak isteyen bir milletiz. Milletlerarası ihtilâfların barış yolu ile hallini candan arzu ediyoruz. Vahim tehlikelere mâruz kalmış bir millet olarak aynı kaderde bulunan milletlerle tamamiyle tedafüi ittifaklarımız vardır. Biz, tehlike karşısında bulunduğumuz vakit, müttefiklerimizden tesanüt vazifelerini yapmalarını istiyebileceğimiz gibi, müttefiklerimizden biri vazifemizi ifa etmemizi talebettiği vakit, biz de mükellefiyetimizi elbette yerine getireceğiz. (Şiddetli alkışlar)

Bugünkü vaziyette Birleşik Amerika'nın şikâyetini ve ciddî endişesini sadık bir müttefik olarak ehemmiyetle göz önünde bulunduruyoruz. Bu nazik zamanlarda umumi buhrana yeni unsurlar katılmasına sebeb olmayacak bir sükûn ve itidal havası içinde vaziyeti takib ediyoruz. Böyle zamanlarda dünyanın her tarafında bâzı havadis ve haberler sızar. Bunları dürüst, hare-

ketine emin olan insanların soğukkanlılığı ile karşılayacağız. Memleket içinde sabotaj hareketleri ile vaziyetimizi karıştırmak ve zayıflatmak teşebbüsleri olacağı sezilmektedir. Kaynağı itibarıyla dışarda olacak bu gibi teşebbüsleri kuvvetle ve metanetle karşılayacağız. (Alkışlar) Büyük buhran günlerinde haklı, kararlı ve vecibelerine sadık, barışçı bir milletin yolunda yürüyeceğiz.

Mâruzatım bugün bundan ibarettir. Hâdiseler inkişaf ettikçe Dışişleri Bakanımız Büyük Meclise daha geniş mâruzatta bulunacaktır. Sizi hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Gündem üzerindeki müzakereye devam ediyoruz. Cumhuriyet Senatosu İçtüzük teklifinin tümü üzerinde söz Sayın Artukmaç'ındır, buyurun.

SADIK ARTUKMAÇ (Yozgat) — Muhterem arkadaşlarım, bugün müzakeresine başladığımız Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün, Anayasamızın ve teşriî hayatta bugüne kadar elde edilmiş tecrübelerin ışığı altında ve yeni sistemimize uygun bir şekilde hazırlandığını memnuniyetle müşahade etmekteyiz. Şu kadar ki, bu tüzük, kısa bir müddet içinde ikmal edilmesi imkân dâhilinde olduğu halde, bir sene gibi çok uzun bir zaman içinde bu gecikmeden duyduğumuz üzüntüyü de belirtmek isteriz.

Muhterem arkadaşlarım, İçtüzük teklifi, maddeleri olduğu veçhile, bundan önce iki birleşim müzakere edilerek; ileri sürülmüş mütalâaların ışığı altında bir kere daha gözden geçirilmesi temennisiyle tüzük komisyonuna iade edilmişti. Komisyon, raporunda da belirtildiği veçhile gerekli değişiklikleri ve ilâveleri yapmış ve eseri daha mükemmel bir hale getirmek için gayret sarf etmiştir.

Ancak metin üzerinde değişiklikler yapılırken maddelerin bir kısmında yeni terimlere yer verilmiş, bazı maddeler ise buna uydurulmaksızın olduğu gibi bırakılmıştır. Meselâ, birinci maddede, dokuzuncu maddenin 10 ncu bendinde, 16 nci maddenin (F) bendinde, 33 ncu maddede Divan Sekreterinden bahsedildiği halde, 3 ncu, 5 nci, 11 nci, 19 ncu maddelerde Divan Kâtibinden bahsedilmektedir. İltibasa mahal verilme üzere bu durumun düzeltilmesi gerekir.

Yine maddelerin bir kısmında Cumhuriyet Senatosu ve Cumhuriyet Senatosu üyesi kelimeleri kullanıldığı halde, diğer birçok maddelerde

Senato ve Senatör kelimeleri olduğu gibi bırakılmıştır. Bu hususlara, maddelerin müzakeresi sırasında birer birer temas edeceğimizi belirtmek isterim.

Muhterem arkadaşlarım, Tüzüğün 3 ncu maddesiyle 4 ncu maddesi arasında bir tenakuz ve bir ahenksizlik vardır. 3 ncu maddeye göre, Başkanlık Divanı, Başkan ve Başkanvekilleri ile Divan Kâtiplerinden ve İdare Âmirlerinden tereküp edecektir. Kaldı ki 4 ncu maddede (Cumhuriyet Senatosunun Başkanlık Divanı, T. C. Anayasasının 84 ncu maddesi hükümlerine göre kurulur.) Denilmektedir. Anayasamın 84 ncu maddesinde sadece Başkan ve Başkanvekilleri bahis vardır. Şu halde Divana dâhil Divan Sekreterleri ile İdare Âmirleri ne olacaktır? Bu tenakuzun giderilmesi lâzımdır. Bu konudaki önergemizi maddelerin müzakeresi sırasında arz ve takdim edeceğiz.

Muhterem arkadaşlar, Tüzükte bazı maddeler vazih değildir. İfade ve ibarelerde gelişme vardır, maksat iyi anlaşılmamaktadır. 15 nci maddenin bunlardan biri olduğunu arz etmek isterim.

İkinci kısmın 4 ncu bölümündeki maddelerin, işin mahiyetine uygun bir şekilde sıraya konulmadıkları da müşahade edilmektedir. Meselâ, öncelikle görüşme kararına mütaallik diyen 42 nci maddeden sonra öncelikle görüşme kararının sonucuna taallük eden 47 nci maddenin gelmesi icabederken, bu iki madde arasında ivediliğe ait hükümler konulmuştur. Bu cihetin komisyonca temmül edilmesi icabetmektedir.

Muhterem arkadaşlarım, genel olarak mâruzatım bundan ibarettir. Maddelerin birçoğunda ufak bazı tadillerin yapılması zarureti vardır. Bu hususları maddelerin müzakeresi esnasında sırası geldikçe arz edeceğimi belirtir, hepinizi derin saygılarımla selâmlarım.

BAŞKAN — Tümü üzerinde söz istiyen var mı? Buyurun Sayın Işık.

FARUK IŞIK (Van) — Geçen defaki müzakerelerde birçok temenniler oldu. Bu temenni edilen hususlara tasarıda yine raslıyoruz. Bunların bir kısmını kabul etmişler, değiştirmişler, bir kısmını ise kabul etmemişlerdi. Bu hususu komisyon lütfen açıklasın.

BAŞKAN — Efendim, her halde bunun komisyon tarafından açıklanmasını istiyorsunuz. Maddeler görüşülürken sizin bu bahsettiğiniz

maddelere gelindiği vakit, komisyon lüzum görürse izahat verebilirler.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS — Söz istiyorum, efendim.

BAŞKAN — Buyurun.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS — Muhterem arkadaşlar, Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün bundan evvelki müzakere-si sırasında kürsüden ileri sürülmüş olan temennilerle, Başkanlık Divanına verilmiş fakat müzakere sıraları gelmemiş olduğu için okunmamış olan takrirleri ihtiva eden dosya, Tüzük Komisyonuna Divanca takdim edilmiştir. Biz yüksek huzurunuzda okunmamış olan bu takrirleri de tetkik ederek, Tüzüğü baştan aşağı gözden geçirdik. Ve gerek kürsüden şifahen ifade edilmiş olan temennileri, gerekse sözü geçen takrirleri tartışarak bunlar üzerinde yeni baştan müzakere fırsatını bulduk. Bunların büyük bir kısmına komisyonumuz katılmaktadır. Maddelerin görüşülmesi esnasında icabederse bunların da Komisyonumuzca neden kabul edilmediği üzerinde gerekli cevabı veririz. Bugün, yüksek huzurunuzda sunulmuş bulunan tasarı, yeni şekli ile ve bu suretle vücut bulmuş bir tüzük tasarısıdır.

Yine, bu vesile ile bâzı maddelerde, gerek terimler üzerinde, gerek sevk edilmiş olan hükümler üzerinde yine yeni baştan durmak fırsatını bulduk. Öyle zannediyorum ki, bundan önceki müzakerede verilmiş olan takrirlerden katıldıklarımız pek azına inhisar ediyor. Bunlarla ilgili maddelere gelindiği zaman; arkadaşlar tarafından, takrirler neden kabul edilmedi şeklindeki itirazları komisyon cevaplandırılacaktır. Bunların toptan burada görüşme konusu yapılmasının pratik olmayacağı düşüncesindeyim.

Bendeniz daha ziyade huzurunuzda, Tüzüğü'nün tümü üzerinde görüşmeler yapılırken mazbatada bir küçük düzeltmeyi teklif etmek için, çıkmış bulunuyorum.

Mazbatada maddelerden bahsedilirken 22 ne maddeden sonra 42 ne maddenin, 82 ne maddeden sonra da 106 ne maddenin yer alması icabederdi. Zannediyorum, matbaa hatası olarak mazbatada yer almamıştır. Bu tashihin yapılmasını rica edeceğim. Maddelere geçildikten sonra birinci madde hakkında mâruzatta bulunacağım. Ayrıca biraz evvel konuşan Sadık Artukmaç arkadaşımızın ifade ettiği terim hataları

hakkında mâruzatta bulunacağım. Şimdilik söyleyeceklerim bundan ibarettir.

BAŞKAN — Tümü üzerinde söz isteyen yok. Maddelere geçilmesini oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Efendim bu arada açık oylama neticesini de arz edeyim. Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin 88.02 pozisyonuna dâhil bir kısım eşyanın Gümrük Vergisinden muafiyetine dair Bakanlar Kurulu Kararnamesinin onanması hakkındaki kanun tasarısına (113) sayın üye oy kullanmıştır. Ret ve çekinse yoktur. Tasarı (113) oyla kanunlaşmıştır.

BİRİNCİ KISIM

C. Senatosunun toplanması ve çalışma organları

Birinci Bölüm

Toplanma ve Andicme

Toplantı, birleşim, oturum :

MADDE 1. — C. Senatosu, her yıl Kasım ayının ilk günü davetsiz toplanır. Bu toplantıya C. Senatosu Başkanı, onun bulunmaması halinde başkanvekilllerinden biri, bunlardan hiçbiri yoksa en yaşlı üye başkanlık eder. Mevcut Divan sekreterlerinden ikisi, bunların bulunmaması halinde en genç iki üye sekreterlik vazifesini görür.

Toplantı, Kasım ayının başından Ekim ayı sonuna kadar devam eden bir yıllık çalışma süresidir.

Birleşim, C. Senatosunun belirli günlerdeki oturumlarıdır.

Oturum, her birleşimin dinlenme veya başka sebeplerle aralanan kısımlarından her biridir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen var mı? Buyurun Sayın Yetkin.

NÜVİT YETKİN (Malatya) — Efendim, komisyonda gözden kaçtığı kanaatiyle arz ediyorum. Tahmin ediyorum komisyon da katılacaktır.

Bu maddede Cumhuriyet Senatosunun ilk toplantısı her yıl Kasım ayının ilk günü davetsiz olarak yapılır, denmektedir. Sonra «bu toplantıya...» diye madde devam ediyor. Burada «toplantı» olarak tasrih edilmektedir. Halbuki altında «toplantı, Kasım ayının başından, Ekim

ayı sonuna kadar devam eden bir yıllık çalışma süresidir» demektedir. Binaenaleyh, burada kanaatime «bu birleşimi Cumhuriyet Senatosu Başkanı, onun bulunmaması halinde...» diye toplantının, birleşim olarak değişmesinde fayda mülâhaza etmekteyim.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ AMİL ARTUS — Muhterem arkadaşlarım, Nüvit Yetkin arkadaşımızın söyledikleri doğrudur. «Birleşim» diye tashihe komisyon katılmaktadır. Ayrıca, daha aşağıda mevcut «Divan sekreterleri...» diye devam eden cümlede, evvelce kâtip «kelimesinin» yerine Divan sekreteri diyelim diye kabul ettik. Fakat, komisyon en son taktirde, Divan sekreteri yerine «Divan kâtibi» tâbirini daha uygun bulmuş; bundan sonraki maddelerde de bu şekilde düzeltilmiş olduğuna göre mevcut «Divan sekreterleri» tâbirinde sekreter kelimesinin yerine «kâtip» kelimesinin girmesi lâzımgelir. Buna göre, «mevcut Divan kâtiplerinden ikisi, bunların bulunmaması halinde en gene iki üye kâtiplik vazifesini görür.» Demek ki bu suretle maddede, yukardaki (toplantı) yerine (birleşim) diyeceğiz ve daha aşağıda da (Divan sekreterlerinden) kelimesini de (Divan kâtiplerinden) olarak düzelteceğiz. Cümlelerin sonundaki (Divan sekreterliği) kelimeleri üzerindeki tekliflerine komisyon iltihak etmemektedir. Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Madde hakkında başka söz isteyen var mı? Yok. Komisyon bu madde üzerinde bir değişiklik önergesi tanzim olup verecek midir?

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ AMİL ARTUS — Efendim, taktir verilmesine lüzum yoktur. Bu şekilde oylanmasını rica ediyoruz.

BAŞKAN — Bu değişiklikleri de ihtiva edecek şekilde maddeyi yeniden tanzim edin verin de oya arz edelim.

Birinci madde komisyondan gelinceye kadar 2 ne maddenin müzakeresine geçiyoruz :

Andiçmek :

MADDE 2. — C. Senatosuna yeni katılan üyeler, ilk birleşimde andiçerler. Andiçmek, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 77 ne maddesindeki and metninin C. Senatosu kürsüsünden yüksek sesle okunmasıdır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz sayın Turhangil'in.

FİKRET TURHANGİL (Aydın) — Efendim, bendeniz, komisyonun da uyacağını düşünerek bir teklifte bulunacağım. Tüzükler, Anayasadan ayrılmamalıdır.

2 ne maddenin matlabında, «Andiçmek» tâbiri vardır. Halbuki Anayasa'da, «Andiçme» tâbiri kullanılmıştır. Bu itibarla, «Andiçmek» tâbiri yerine, Anayasaya uygun olarak, «Andiçme» tâbirinin konmasını teklif ediyorum.

İkinci mâruzatım da şudur : Daha evvel Kâzım Orbay, Beyefendi, 77 ne madde muvacehesinde, andiçme hususunda, yeniden Senatoya iltihak edenlerin, Cumhuriyet Senatosunda mı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik toplantısında mı andiçecekleri hususunda yapılan bir tartışmada 77 ne maddenin sarıh bir hüküm ihtiva etmediğini ve Mecliste andiçmenin mümkün olacağını beyan buyurmuşlardı. Şimdi, bizim Cumhuriyet Senatosu üyesi olarak, şahsi kanaatime göre, iki sıfatımız bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Anayasanın 63 ve mütakıp maddelerindeki Türkiye Büyük Millet Meclisinin birleşik toplantılarında rey vermek hakkına sahip oluşumuz, 63 ne ve mütakıp maddelerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinin toplantılarında bize verdiği haklar, memleketin menfaatleriyle ilgili ve bağlı bulunan bazı haklardır.

Şimdi Türkiye Büyük Millet Meclisi birleşik toplantısında andiçmemiş bulunan bir kişinin o Meclise tanınmış bulunan hak ve veeibeleri ve yetkileri istimalinde, andiçmeden mütevellit bir noksanlığın mevcudolup olmadığını da araştırmak ve münakaşa etmek icabeder. Bu bakımdan senatörlük sıfatı ile birlikte Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelik sıfatı bulunması ve birleşik toplantıda rey hakkını kullanması bahis konusu olduğuna göre andiçmenin birleşik toplantıda yapılmasını uygun bulmaktayım. Esasen Seçim Kanunu ve Anayasa seçimlerinin yenilenmesi ve ara seçimlerinin yapılmasını da âmir bulunduğu göre milletvekili olarak seçilen kişilerle birlikte, yeniden seçilen senatörlerin de aynı devrede vazifeye başlamaları hasebiyle, andiçmenin Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısında icra edilmesi hususunda bir tadil teklifi veriyorum. Bunun kabul buyurulmasını istirham ediyorum.

SİRRI ATALAY (Kars) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

SİRRI ATALAY (Kars) — Komisyonun getirdiği metin ve şekil, doğrudur, yerindedir. 77

nci madde aynen şöyle başlar : «Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri görevlerine başlarken şöyle andiğerler ...»

Türkiye Büyük Millet Meclisinin iki kanadında, Millet Meclisinde ve Cumhuriyet Senatosunda göreve başlaması, C. Senatosu üyesinin C. Senatosunda, milletvekillerinin de Millet Meclisinde göreve başlamasıdır. O halde göreve başladıkları Meclislerde andiğerler. Ancak, Anayasanın geçici birinci maddesinde, 1961 seçimleri sonunda yapılan, geçici maddede yerini bulan ve bir defaya mahsus olmak üzere Cumhuriyet Senatosu üyelerinin ve milletvekillerinin Türkiye Büyük Millet Meclisi birleşik toplantısında andiğmeleri hükmü konmuştur. Bu da gösteriyor ki, bu hal istisnai bir durumdur, meseleyi asıl tanzim eden, şeklini esaslı olarak tesbit eden 77 nci maddedir. Burada göreve başlama diyor. Cumhuriyet Senatosu üyesi, görevine Cumhuriyet Senatosunda başlar. Ancak Sayın Turhangil arkadaşımıza hak verecek bir taraf vardır. Birleşik toplantıda üye bulunan, Cumhuriyet Senatosu üyeleri ile milletvekilleri eğer birleşik toplantıda andiğmemişlerse durum ne olacaktır. Cumhuriyet Senatosu üyeleri ile milletvekilleri ettikleri yemini bulunduğu Meclise maletmekle 4 duvar arasında bağlı kalmış sayılmaz. Bulunduğu yerde yemin ettiklerinden dolayı mensuboldukları meclislerle bağlı bulunmayacaklarına göre hangi Mecliste olursa olsunlar ettiğ yeminler dolayısıyla üyelik vebelerini bulundukları Mecliste de yerine getirirler, dışarda da getirirler.

77 nci madde sarıhtır. Göreve başlanan yerde yemin yepılır. Komisyonun maddesi yerindedir. Aynen kabulünü ve tadil teklifinin reddini rica ediyorum.

BAŞKAN — Komisyon.

İÇ TÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ AMİL ARTUS (Cum. Baş. Kon.) — Efendim, Andiğmenin burada mı, yoksa Birleşik toplantıdamı yapılacağı hususu daha evvel de bu kürsüde tartışma konusu olmuştu. Millet Meclisine mensup arkadaşlar, daha henüz tasarı halinde olan, Müsterek İktüzüğün içine yeminin müsterek toplantıda yapılmasına taraftar idiler ve tasarıya da böyle bir hüküm koymuşlardı. Yani, henüz Türkiye Büyük Millet Meclisinden geçmemiş olan tasarıda böyle bir madde mevcuttur. Fakat biz komisyon olarak tasarımı tek-

rar tekrar tetkik edip bu neticeye vardık. Onun için burada bu maddeyi muhafaza etmek mecburiyetini hissettik. Bu, Senatonun prestijiy-le vesair hususla alâkalı değildir. Bizce bunun doğrudan doğruya Anayasanın mana ve ifadesinin İktüzüğe geçirilmesi meselesi olduğu için de bunda ısrar ediyoruz

Efendim, yüksek malûmunuz, Anayasamızın, 63 nci maddesi meclislerin ancak Anayasada belirtilen hallerde müsterek toplantı yapacakları esasına koymuştur. Tabii bundan maksat Anayasanın sarahaten müsterek toplantıları ifade ettiğ hallerdir. Tüzüğün 77 nci maddesinde, andiğmelerin meclislerin birleşik toplantısında yapılacağına dair bir sarahat yoktur. Andiğerler deniyor. Bundan bir mâna çıkar mı diye bunu da araştırmak lâzımdır, delâleten araştırmak imkânı yoktur.

Anayasanın 63 nci maddesinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi terimi Millet Meclisi ile Senatoryu kasdetmekte ve açıkça belirtmektedir. Ve yine Anayasa, birçok yerlerde, Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi sözünü tekrar etmemek için, Türkiye Büyük Millet Meclisi demekle yetinmiştir. Meselâ kanun yapılmasına dair maddede, kanunların Türkiye Büyük Millet Meclisince yapılacağını ifade etmiştir ki, pek tabii bu, kanunların birleşik toplantıda yapılacağı manasına gelmemektedir. Ve kanunlar Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosunda ayrı ayrı müzâkare edilmektedir.

Anayasamız, birleşik toplantıları her seferinde tasrih etmiştir. Ve daima, «Bu karar birleşik toplantıda verilir.» tarzında, maddelere ayrıca bir fıkra eklenmiştir. Meselâ 66 nci maddenin sonunda, «Bu izin için, meclisler, birlikte toplanarak karar verirler.» şeklinde bir fıkra eklenmiştir. Sonra 90 nci maddede yine Başbakan veya Bakanlar hakkında yapılacak soruşturma işlemi, Türkiye Büyük Millet Meclisinin birleşik toplantısında görüşülür ve karara bağlanır denmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi kelimesi kendiliğinden birleşik toplantı kelimesini ifade etmez. Burada Başbakan veya Bakanlar hakkında yapılacak soruşturma işlemi Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülür ve karara bağlanır dememiştir. Soruşturma işleminin Türkiye Büyük Millet Meclisinin birleşik toplantısında görüşülüp karara bağlanacağı tasrih edilmiştir.

Sonra gene aynı maddenin 4 ncü fıkrasında Yüce Divana sevk hususundaki kararın birleşik toplantıda alınacağı tasrih edilmiştir. Daha aşağıda, 92 ncü maddenin son fıkrasında «Ancak,, komisyon kurulmasını gerektiren hallerde, Karma Komisyonun raporu, Türkiye Büyük Millet Meclisinin birleşik toplantısında görüşülür ve karara bağlanır» diye tasrih edilmiştir.

Yine tasrih etmek ihtiyacı, duyulmuş ve daha aşağıda «Türkiye Büyük Millet Meclisinin birleşik toplantısında, Millet Meclisinin ilk metninin kabulü için üye tamsayısının salt çoğunluğunun oyu lâzımdır» diye açıklama yapılmış ve Türkiye Büyük Millet Meclisi kelimesi ile yetinilmemiştir.

95 ncü madde; «Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisince 40 yaşını doldurmuş ve yüksek öğrenim yapmış kendi üyeleri arasından, üye tamsayısının üçte iki çoğunluğu ile ve gizli oyla yedi yıllık bir süre için seçilir» denmiştir. Burada birleşik kelimesi zait olduğu için kullanılmamıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisinin Reiscumhur seçmek için bir seçim yapması bahiskonusu olduğuna ve kendi üyeleri arasından bir zatı Cumhurbaşkanı olarak seçeceklerine göre birleşik toplantı kelimesinin yazılması haşiv olurdu. Bu mâna çıktığı içindir ki, 95 ncü maddede de birleşik kelimesi zikredilmemiştir.

96 ncü maddede, Türkiye Büyük Millet Meclisinde Cumhurbaşkanının yemin etmesi gayet tabii olduğundan, burada da birleşik toplantı kelimesi ifade edilmemiştir. Ayrıca Türkiye Büyük Millet Meclisinin önünde yemin eder demek suretiyle birleşik toplantı kelimesi zikredilmemiştir. Daha aşağıda, 99 ncü maddede Cumhurbaşkanının sorumluluğundan bahseder. Bu maddede de Meclislerin birleşik toplantısında vereceği kararla suçlandırılır diye birleşik toplantı yine açıklanmıştır. Ve açıklanması da zaruridir. Ve nihayet sıkı yönetimin tasdikne aidolan 124 ncü maddenin son fıkrasında, «Sıkıyönetimin her defasında iki ayı aşmamak üzere uzatılması, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararına bağlıdır. Bu kararlar, Meclislerin birleşik toplantısında alınır.» diye tasrih etmiştir.

Şimdi, durum böyle olunca 63 ncü maddede «Meclisler Anayasada gösterilen hallerde birlikte toplanır.» denmiş olduğuna göre, Meclislerin birlikte toplanması tesadüfe ve hissedilen bâ-

zi ihtiyaçlara göre Başkanlık Divanının takdiri-ne bırakılmamıştır.

Bu vaziyet karşısında yemin meselesinin de, arz ettiğim gibi, 77 ncü maddede, birleşik toplantıda yapılacağına ait kısımda geçmesi lâzım idi. Ayrıca delâleten de böyle bir mâna çıkarmak lâzımdı. Böyle bir mânayı istihraça imkân bulunmadığı kanaatindeyim.

Bu düşüncelerimizi takviye eden, İkinci Anayasanın veya İkinci Cumhuriyetin kurmuş olduğu yeni Meclislerin, bir defaya mahsus olmak üzere bir arada toplanması ve yeminin de evvelâ Cumhuriyet Senatosu üyelerinden başlanarak birlikte yapılmasına aidolan geçici madde, bizim bütün bu mütalâalarımızı takviye ettiği kanaatindeyiz. Çünkü, kanunun metninde zaten yeminin birlikte yapılacağına dair bir madde olsaydı, bu takdirde geçici bir madde ile bunu bir defaya mahsus olmak üzere tanzim etme ihtiyacını duymazdı. Sonra kanun vâzının bunu böyle ayrı ayrı yemin yapılması esasını kabul etmiş olmasını tabii telâkki etmek icabeder. Çünkü Cumhuriyet Senatosu yenilenemez, yani daimî olarak devam eden bir Meclistir. Halbuki Millet Meclisi muayyen devrelerde veyahut kendisinin vereceği kararla seçimleri yenileyebilir. Bu takdirde Millet Meclisinin bulunmadığı bir zamanda Cumhuriyet Senatosunda bir açık olup, bunun yerine Cumhurbaşkanlığı kontenjanından bir arkadaşın seçilmesi halinde, o zatın 3 ay kadar sürecek olan, seçimler sonuna kadar vazife yapamaması, yemin edememesi gibi bir vaziyet hâsıl olacaktır. Yemin etmek suretiyle, nihayet temsilcilik sıfatı tekemmül ettiğine göre, yemin edememek ve Millet Meclisinin seçiminin tekemmül etmesini beklemek ve ondan sonra ancak müşterek toplantı yapmak gibi bir vaziyet ortaya çıkacaktır. Bunu da kanun vâzının tecviz edeceğini kabul etmek Komisyonumuzca imkânsızdır. Bu mülâhazalardan dolayı maddenin muhafaza edilmesini biz de rica ediyoruz. Takrيره katılmıyoruz, hürmetlerimizle.

BAŞKAN — Madde hakkında başka söz isteyen var mı?... Yok. Efendim, şimdi madde hakkında Sayın Turhangil'in iki önergesi vardır, ayrı ayrı okutturup oylarınıza sunacağım.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına
Madde 2 nin başındaki «Andiçmek» kelime-

sinin «Andiçme» olarak tadilini arz ve teklif ederim.

Aydın

Fikret Turhangil

BAŞKAN — Efendim, komisyon katılıyor mu?

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS — Katılıyoruz, efendim.

BAŞKAN — O halde birinci önergeyi tekrar okutarak oylarınıza sunacağım.

(Fikret Turhangil'in önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Önergeyi kabul edenler işaret buyursunlar... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir. Şimdi ikinci önergeyi okutuyorum.

C. Senatosu Başkanlığına

2 ne maddenin aşağıda yazılı şekilde tadilini arz ve teklif ederim.

Aydın

Fikret Turhangil

Madde 2. — C. Senatosuna yeni katılan üyeler, katılmalarını takibeden Türkiye Büyük Millet Meclisinin ilk birleşik toplantısında and içerler.

«Andiçme Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 77 ne maddesindeki and metninin yüksek sesle okunmasıdır.»

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS — Katılmıyoruz, arz ettik.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor. Önergeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

Maddeyi biraz evvel kabul ettiğiniz, «andiçmek» kelimesinin «andiçme» olarak düzeltilmesini isteyen önergedeki şekliyle kabul edenler... Etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

Birinci maddenin Komisyonea redaksiyonu yapılmıştır. tekrar okutarak reylerinize sunacağım.

BİRİNCİ KISIM

C. Senatosunun toplanması ve çalışma organları

Birinci Bölüm

Toplanma ve andiçme

Toplantı, birleşim, oturum :

MADDE 1. — C. Senatosu, her yıl Kasım ayının ilk günü davetsiz toplanır. Bu birleşime

C. Senatosu Başkanı, onun bulunmaması halinde başkanvekillerinden biri, bunlardan hiçbir yoksa en yaşlı üye başkanlık eder. Mevcut Divan kâtiplerinden ikisi, bunların bulunmamaları halinde en genç iki üye kâtiplik vazifesini görür.

Toplantı, Kasım ayının başından Ekim ayı sonuna kadar devam eden bir yıllık çalışma süresidir.

Birleşim, C. Senatosunun belirli günlerdeki oturumlarıdır.

Oturum, her birleşimin dinlenme veya başka sebeplerle aralanan kısımlarından her biridir.

BAŞKAN — Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

İkinci Bölüm

Başkanlık Divanı

Başkanlık Divanı :

MADDE 3. — Başkanlık Divanı :

- a) Başkan;
- b) Üç başkanvekili;
- c) En az ikisi Genel Kurulda sıra ile bulunmak üzere altı Divan kâtibi,
- d) Üç idare âmirinden kurulur.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen var mı? Yok. Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Kuruluşu :

MADDE 4. — C. Senatosunun Başkanlık Divanı, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 84 neü maddesi hükümlerine göre kurulur.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen var mı? Buyurun.

SİRRİ ATALAY (Kars) — Biraz önce Sayın Artukmaç'ın da belirttiği gibi 4 neü maddede Anayasanın 84 neü maddesine atıf yapılmakta ve Riyaset Divanının 84 neü maddeye göre kurulacağı belirtilmektedir. 84 neü maddede ise yalnız reis ve reisvekillerinden bahsedilmekte, idare âmirleri ve kâtipler hakkında her hangi bir hüküm olmadığı gibi 4 neü maddeyi takibeden 5, 6 ve 7 neü maddelerde reisin nasıl seçileceği yazılmakta, halbuki, Anayasanın 84 neü maddesinde Başkanlığın nasıl seçileceği kesin olarak derpiş edilmektedir, bu hususun tekrarı tamamen fuzulidir. Ayrıca seçimin ne şekilde yapılacağı da belirtilmektedir. Bendeniz bir teklif

veriyorum, 4, 5, 6 ve 7 nci maddelerin 4 ncü madde olarak şu şekilde tedvinini komisyondan rica edeceğim.

«Cumhuriyet Senatosunun Başkanlık Divanı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 84 ncü maddesi hükümlerine göre kurulur.

Bu madde hükümlerine göre başkan seçimi yapıldıktan sonraki oturumda Başkanvekilleri, İdare Âmirleri ve Divan Kâtiplerinin seçimi, gizli oyla ve salt çoğunlukla bir yıllık müddet için ayrı ayrı yapılır. İlk iki oylamada salt çoğunluk elde edilemezse, üçüncü oylamada en fazla oy alanlar sıra ile seçilmiş sayılırlar.»

Bu suretle tekrar da ortadan kalkmış olur. Daha derli toplu olarak dört maddeyi bir maddede ifade etmiş oluruz. Ancak burada yedinci maddenin sonunda başkanlık ettikleri zaman reis ve reisvekillerinin frak giymelerine ait bir hüküm vardır, esasen onun yeri burası değildir. Bu bakımdan frak hususunun geçitli hükümler kısmında geçmesi lâzımgelir. Bu bakımdan bilâhara nazarı itibara alınmak üzere, komisyon iltifat buyurursa, 4, 5, 6, 7 nci maddelerin 4 ncü madde olarak bir arada, şimdi izah ettiğim şekilde daha derli toplu olmasını temin bakımından kabulü hakkındaki önergeyi veriyorum.

BAŞKAN — Buyurun Sadık Artukmaç.

SADIK ARTUKMAÇ (Yozgat) — Efendim, Sırrı Atalay arkadaşımız arz edeceğim hususlara temas ettiler.

Anayasamızın 84 ncü maddesinde Başkan ve Başkanvekillerinden bahsetmesi bakımından kendileri ile aynı fikirdeyiz. Bendenizin iştirak etmediğim bir nokta şudur ki, mütaakıp maddelerin mezc edilip tek bir madde haline getirilmesi doğru değildir. Bendeniz buradaki aksaklığı gidermek için şöyle düşünmekteyim :

«Cumhuriyet Senatosunun Başkanlık Divanı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 84 ncü maddesinden sonra ve bu Tüzüğün 3 ve 5 nci maddesi hükümlerine göre kurulur» şeklinde madde tedvin edildiği takdirde izhar edilen endişeler ve mahzurlu gördüğümüz hususlar bertaraf edilmiş olur. Bu husustaki tavrımı Başkanlık Divanına takdim ediyorum, takdir Yüksek Heyetinizindir.

BAŞKAN — Efendim, madde hakkında başka söz isteyen var mı? Yok. Komisyonun bu husustaki mütalâası nedir? Sayın Sırrı Atalay'm

ve Sadık Artukmaç'ın mütalâalarına iştirak ediyor musunuz?

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS — İştirak etmiyoruz efendim. Dördüncü maddede «Cumhuriyet Senatosunun Başkanlık Divanı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 84 ncü maddesine göre kurulur. İfadesi mevcuttur. Bu ifadeden maksat, Anayasamızın 84 ncü maddesi Başkanlık Divanı kurulurken göz önünde bulundurulur, demektir.

Bundan sonraki maddelerde, yani 6 ncı maddenin ikinci fıkrasında Başkanlık Divanının diğer üyelerinin seçimi mevcuttur. Maddelerin birleştirilmesine taraftar değiliz. Çünkü maddelerin bu şekilde birleştirilmesi, işleri daha çok karıştıracaktır, vuzuhla takibedilmesi imkânını ortadan kaldıracaktır. Onun için katî bir zaruret bulunmadıkça tüzükteki maddelerin silsilelerinin bozulmasına taraftar değiliz. Maddeler safha safha durumları ifade etmektedir. Bu bakımdan Sırrı Atalay arkadaşımızın takririne katılmıyoruz. Yalnız, bu vesile ile 4 ncü maddedeki hükmü açıklamak istiyorum. 4 ncü madde : «Anayasamızın 84 ncü maddesinde ifade edilmiş olan esaslar göz önünde bulundurulur» demekle yetinmiştir, mânası bundan ibarettir. Bu şekilde zapta geçmesinde fayda mülâhaza etmekteyim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Muammer Obuz.

MUAMMER OBUZ (Konya) — Efendim, sayın Sırrı Atalay Beyefendinin teklifine katılmamak elden gelmez. İçtüzüğün bundan evvelki görüşülmesinde, bendeniz de aynı noktalara işaret etmiştim. Notlarım yerinde mahfuzdur, zaptı tetkik ettiğiniz vakit bu mülâhazalarımı göreceksiniz.

Şimdi Atalay Beyefendinin işaret buyurdukları 4 ncü madde, Anayasaya atıf yapmaktadır. Halbuki biraz sonra tetkik edeceğimiz maddeler 6 - 7 nci maddeler, 4 ncü maddenin atıf yaptığı Anayasamızın, 84 ncü maddesinin 2 ncı ve 3 ncü fıkralarında motamo tekrar edilmiştir. Binaenaleyh bu maddeler haşıvdir. 6 ncı ve 7 ncı maddelerde de aynen tekrar ediliyor. 4 ncü maddede Anayasamızın 84 ncü maddesine yapılan atıf zaittir. O halde 6 ve 7 nci maddeler de Anayasamızın 84 ncü maddesine atıf yaptığı için haşıvdir. Bunun ikisinden birisinin kalkması lâzımdır.

Sırrı Atalay arkadaşım, biraz evvel hazırladığı metinde, tasarıdaki 5, 6 ve 7 neî maddeleri lüzumlu yerlere almak suretiyle güzel bir teklif yapmıştır. Atalay arkadaşımın teklifine iştirak eder, kabulünü istirham ederim, efendim.

BAŞKAN — Dördüncü madde hakkında başka söz istiyen? Yok.

Bu madde hakkında verilmiş önermeleri okutuyorum :

Yüksek Başkanlığa

4, 5, 6 ve 7 neî maddelerin birleştirilerek bir madde halinde ve aşağıdaki şekilde düzenlenmesini arz ve talebederim.

Sırrı Atalay

Madde 4. —

C. Senatosunun Başkanlık Divanı T. C. Anayasasının 84 neî maddesi hükümlerine göre kurulur.

Bu madde hükümlerine göre Başkan seçimi yapıldıktan sonraki oturumda başkanvekilleri, idare âmirleri ve Divan kâtiplerinin seçimi, gizli oyla ve salt çoğunlukla bir yıllık müddet için ayrı ayrı yapılır. İlk iki oylamadan salt çoğunluk elde edilemezse, üçüncü oylamada en fazla oy alanlar sıra ile seçilmiş sayılırlar.

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arz ettiğim sebepler dolayısıyla 4 neî maddedeki (Anayasanın 84 neî) kelimelelerinden sonra (ve bu tüzüğün 3 neî ve 5 neî) kelimelerinin eklenmesinin oya konulmasını arz ederim.

Yozgat

Sadık Artukmaç

BAŞKAN — Sayın Sırrı Atalay arkadaşımız, önermelerinden evvel bu hususlarda iza-hatta bulunmuşlardı. Bunlar da, 4 neî maddede 5, 6 ve 7 neî maddelerin eklenmesine dair-di.

SIRRI ATALAY (Kars) — Bunlar önerge-de izah edilmiştir, efendim. 4, 5, 6 ve 7 neî maddelerin birleştirilip bir madde halinde dü-zenlenmesine aittir.

BAŞKAN — Yani, 4, 5, 6 ve 7 neî madde-lerin birleştirilmesi suretiyle, İctüzükte 4 neî madde halinde yer almasına aittir. Komisyon buna iştirak etmediler. Ben tekrar önergeyi okutturuyorum :

(Sırrı Atalay'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Önergeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... 13 oya karşı 45 oyla önerge kabul edilmiştir.

Sadık Artukmaç arkadaşımızın önergesini de tekrar okuyoruz.

SADIK ARTUKMAÇ (Yozgat) — Geri alıyorum, efendim.

SIRRI ATALAY (Kars) — Komisyona maddeyi geriverelim, tedvin etsin.

İCTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS — Geri almaya lüzum yok. Yüksek Heyetiniz kabul ettiğine göre madde kesinleşmiş demektir.

BAŞKAN — Sadık Artukmaç önergesini geri aldı. Komisyon maddeyi Sırrı Atalay'ın kabul edilen önergesi dolayısıyla geri almaya lüzum görmedi. O halde 4 neî maddeyi kabul edilen önergedeki yeni şekliyle okutuyorum :

MADDE 4. — C. Senatosunun Başkanlık Divanı, T. C. Anayasasının 84 neî maddesi hükümlerine göre kurulur.

Bu madde hükümlerine göre Başkan seçimi yapıldıktan sonraki oturumda başkanvekilleri, idare âmirleri ve Divan kâtiplerinin seçimi, gizli oyla ve salt çoğunlukla bir yıllık müddet için ayrı ayrı yapılır. İlk iki oylamadan salt çoğunluk elde edilemezse, üçüncü oylamada en fazla oy alanlar sıra ile seçilmiş sayılırlar.

BAŞKAN — Bu değişikliği ihtiva eden önerge daha evvel kabul edilmişti. Bu değişiklikle maddeyi reylerinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Görüşmelere devam ediyoruz.

Tasarıdaki 8 neî madde bu suretle 5 neî madde olarak yer alacaktır. Maddeyi okutuyorum :

Üçüncü Bölüm

Başkanlık Divanının görevleri

Başkanlık Divanının görevleri :

MADDE 5. — Başkanlık Divanının görevleri şunlardır :

1. İç hizmetler teşkilâtı ve C. Senatosu memur ve hizmetlileri hakkında Memurın Kanunu hükümleri içinde işlem yapmak ve grektiginde inzibat komisyonu teşkiline karar vermek;
2. Mezuniyet işlerine bakmak;

3. C. Senatosu üyeleri hakkında, tüzük hükümlerini uygulamak;

4. C. Senatosu bütçesini ve kesin hesaplarını düzenlemek;

5. Başkanlık Divanı üyeleri hakkında, tek başına üyelerine aldıkları işlerden dolayı yapılacak itiraz veya şikâyeti üye tamsayısının katılması ile inceleyip karara bağlamak;

6. Genel Kurulda yapılan yoklamalarda veya seçimlerde veyahut da ayırmalarda önemli yanlışlıklar olduğu birleşimden sonra anlaşılırsa, düzeltmek için gerekli tedbirleri almak;

7. Kanunların ve bu tüzüğün emrettiği veya Başkanın tevdi eylediği sair hususlar hakkında karar vermek.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen?... Buyurun, Sayın Atalay.

SİRRİ ATALAY (Kars) — Başkanlık Divanının görevleri 5 nci maddede sayılarak, Cumhuriyet Senatosunun kuruluşuna ait ve Cumhuriyet Senatosunun teşriî hizmetlerini, idari hizmetlerini tanzim edecek büroların kurulmasını ve presonelin tâyin ve işten çıkarılmasının ne yolda yapılacağı hususunda, bu madde bir hüküm ihtiva etmektedir.

Cumhuriyet Senatosunun çalışabilmesi için teşkilâtının ve teşkilât kadrolarının ne yoldan ve hangi heyet tarafından tanzim ve tâyinleri yapılacağı hususunda bir hüküm bulunmadığı için, şöyle bir metni birinci fıkra olarak teklif etmiş bulunuyorum.

«Cumhuriyet Senatosu teşkilât kadrosu, yetkileri, bürolarının vazifeleri ve Cumhuriyet Senatosuna alınacak personele ait bütün nizamı, esas ve gayelerinde Başkanlık Divanı tarafından hazırlanan ve tasvibolunan özel bir talimatla tasdik olunur ve yürütülür.» Böylelikle Cumhuriyet Senatosunu bir teşkilâta kavuşturmuş olacağız.

2 nci fıkrada izin işlerine bakma hükmü var. Fakat, gündemi tanzim hakkı, Riyaset Divanının asıl görevleri arasında bulunmasına rağmen, Riyaset Divanının görevleri arasına alınmadığı gibi, hazırlanan tüzük maddeleri içinde de bulunmamaktadır. Onun için üçüncü fıkrada; izin işlerini ve gündemi tesbit etmek Riyaset Divanının görevleri arasındadır, şeklinde bir değişiklik yapmak üzere bir değiştirge önergesi takdim ediyorum.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Çağlıyangıl.

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — Muhterem arkadaşlar; birleşik oturumların, yani Türkiye Büyük Millet Meclisi, Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisinden terekkebettiğine göre, bu birleşik oturumların bazan sürpriz halinde bizi yakaladığını görmekteyiz. Millet Meclisince hazırlanan bir gündem birden bire ele alınabilmek de ve bir emrivaki halinde toplantılara katılmak mecburiyeti tahassul etmektedir. Senatonun, Millet Meclisinin bir tâbii halinde görülmesi arzu edilmediğine göre, burada Başkanlık Divanının vazifesi çok mühimdir.

Birleşik toplantıların konusunu ve gündemini tetkik etmek ve vaktinde Genel Kurul kararlarını istihsal ederek, üyelerin haberdar edilmesinde Başkanlık Divanının sağlayacağı büyük faydalar vardır. Bu şekilde, bu emrivakilerin de önüne geçilmesi inkâmı sağlanmış olacaktır. Bu mevzuda bir önerge takdim ediyorum, iltifatınıza mazhar olmasını temenni etmekteyim, efendim. (Bravo ve doğru, doğru sesleri)

BAŞKAN — Sayın Turhangil.

FİKRET TURHANGİL (Aydın) — Efendim, bu maddeye, benden biraz evvel konuşan İhsan Sabri Çağlayan Beyin teklifine uygun olarak bir fıkra, bir bent eklenmesi muhakkak lâzımdır, kanaatindeyim. Çünkü, birçok birleşik toplantılarda biliyorsunuz ki Senato Heyeti Umumiyesi haberdar edilmiyor. Bunun asıl sebebi: Birleşik toplantı tertibini Anayasanın Millet Meclisi Reisine vermiş olmasından dolayı, Cumhuriyet Senatosu Divanının haberdar edilmeksizin birleşik toplantı yapma yoluna gidilmesidir. Bu sebeple birleşik toplantılara katılma kararını vermek ve C. Senatosuna duyurmak yetkisinin de Divana bahşedilmesini istirham ederim. Bu hususta bir de tahrir takdim etmiş bulunuyoruz.

BAŞKAN — Madde üzerinde başka söz isteyen?... Yok. Komisyonun mütalâaları olacak mı?

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (C. Başk. Kon) — Efendim, gündemin tanzimine aidolan vazife ile ilgili olarak aşağıda gelecek olan 42 nci maddede kâfi derecede hüküm mevcuttur. Mamafih, bu maddede Başkanlık Divanının vazifesi toplu olarak yazıl-

diğına göre, tekrar telâkki buyurulmazsa, gündemin tanzimine ait bir fıkranın maddeye ilâvesine itirazımız yoktur.

Mezuniyet işlerine bakmak hususu da maddede mevcuttur.

Teşkilât Kanunu meselesine gelince; bu, 156 ncı maddenin sonunda, (Cumhuriyet Senatosunun iç hizmetleri) başlıklı maddede ifade olunmuştur. Burada Cumhuriyet Senatosunun iç hizmetleri diye madde madde sayılmış, «personelin görev ve yetkileri Cumhuriyet Senatosu Teşkilât Kanunu ile düzenlenir» denilmiştir. Biz bunun bir Teşkilât Kanunu meselesi olduğunu ve bu meselenin Millet Meclisi komisyonlarında görüşülmekte olduğunu da haber aldığımız için böyle bir hüküm sevk ettik. Bir kanun konusu teşkil ettiği için madde bu şekilde tedvin edildi. Buraya «görev ve yetki» kelimesinden başka kelimeler de ilâve etmek mümkündür. Eğer bu kelimeler Yüksek Heyetinizi tatmin etmiyorsa o takdirde talimat buyururlar. Bu husus, tereddüdedilen bir konudur. Eğer, arz ettiğim gibi 156 ncı madde hükmü yeterli görülüyor ise, buraya arzu ettikleri şekilde bir hükmün ilâvesi mümkün olur. Buna itirazda bulunmuyoruz.

Arkadaşımız Çağlayanil'in düşüncesine katılamıyacağım. Sebebine gelince; müşterek tüzüğü ilgilendiren bir meseledir. Arz edilen husus, hazırlanacak, Türkiye Büyük Millet Meclisinin müşterek toplantı İçtüzüğündeki 7 kişi Cumhuriyet Senatosu Adalet ve Anayasa Komisyonundan ve 7 kişi de Millet Meclisi Adalet ve Anayasa Komisyonundan olmak üzere 14 kişilik Karma Komisyonea tedvinine karar verilmiş olan müşterek toplantıya ait tüzükte - ki o tüzük şimdi basılmıştır - zikredilmiştir. O tüzükte bu toplantıların, her iki Meclisin, yani C. Senatosu ile Millet Meclisinin Başkanlık Divanlarının evvelden temas ederek gündemi tesbit etmek suretiyle yapılacağına dair esasen bir hüküm mevcuttur.

Bu itibarla haddizatında müşterek toplantıların tüzüğüne atılan bu hüküm zaten tüzük tasarısına girmiş olduğu için tekrar buraya girmesinde bir fayda mülâhaza etmiyoruz.

FİKRET TURHANGİL (Aydın) — Komisyon sözcüsünden bir sorum var.

BAŞKAN — Buyurun.

FİKRET TURHANGİL (Aydın) — Birleşik toplantılara ait İçtüzüğün hazırlandığı, tabedildiği beyan buyuruldu.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Devamla) — Ön tasarısı hazırlanmıştır. Hatırlıyacaksınız, müşterek toplantıda karar ittihaz buyurulmuştur. Bu karar gereğince kurulan Karma Komisyonda, Millet Meclisi Anayasa ve Adalet komisyonlarından yedi kişi ve bizim Adalet Komisyonundan yedi kişi var.

FİKRET TURHANGİL (Aydın) — Mademki orada böyle bir hüküm vardır. Bizim İçtüzüğümüzde de böyle bir hükmün bulunması mahzur teşkil eder mi, etmez mi?

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Devamla) — Kanun tekniği bakımından mahzur teşkil eder.

FİKRET TURHANGİL (Aydın) — Yalnız biz bir tüzük yapıyoruz. Orada tedvini muhtemel hükümlerden bahsedilmektedir.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Devamla) — Bunun bir bağlayıcı hüküm olamayacağı kanaatindeyim. Çünkü, müşterek toplantıların hükmü, müşterek toplantılarda karara bağlanacaktır. Bu itibarla faydası yoktur.

FİKRET TURHANGİL (Aydın) — Meselâ, birleşik toplantılarda Başkanlık Divanının Senato Heyeti Umumiyesini haberdar etmesi hususunun zikrini koruyoruz. Çünkü, Senato Heyeti Umumiyesi birleşik toplantılardan haberdar edilmiyor. Halbuki, Başkanlık Divanı tatil kararı verirken, filân günde birleşik toplantı yapılacak diye tebliğ etmesi lâzımdır.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Devamla) — Bunun her zaman mümkün olamayacağını tahmin ediyorum. Çok mühim bir mesele hakkında, Cumhuriyet Senatosu Başkanı ve Millet Meclisi Başkanları aralarında birleşip ertesi gün için müşterek bir toplantıya karar verebilirler. Bu takdirde bizim hükmümüz işlemeyecektir. Tabiatıyla, bu toplantı radyo ile, kütüplere kâğıt bırakmak suretiyle arkadaşlara duyurulabilir. Bunun dışında Heyeti Umumiyede bildirilme kaydı kournsa bir üye, haklı olarak kendi içtüzüğümü-

ze göre, toplantının olacağı bize duyurulacaktı. Duyurulmadığına göre ben gelmeyeceğim diyebilir. Bu sebeple Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Başkanları kendi aralarında bir müşterek toplantıya karar verirlerse bunu ya kutulara davetiye atarak, yahutta radyo ile bildirirler. Bununla yetinmek lâzımdır.

ŞİKRET TURHANGİL (Aydın) — Başkanlık Divanına bir nevi yetki vermiş bulunuyoruz, davet...

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ AMİL ARTUS (Devamla) — Müşterek olarak..

ŞİKRET TURHANGİL (Aydın) — Başkanlık Divanımız haberdar edilmeksizin birleşik toplantılar yapılmaktadır. Yazılı olarak Millet Meclisi Başkanlığına duyurduğumuz halde maalesef, Parlâmento dışında cevap alınmıştır. Bu sebeple böyle bir kaydın konulmasında fayda mülâhaza ediyorum.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ AMİL ARTUS (Devamla) — Müşterek tüzüğe böyle bir hüküm konmuştur. Bizim tüzüğümüze konmasının müşterek toplantıları tanzim bakımından faydalı olacağını zannetmiyorum. Takdir Yüksek Heyetindir.

NİYAZİ AĞIRNASLI (Ankara) — Efendim, bir sualim vardır.

BAŞKAN — Buyurun.

NİYAZİ AĞIRNASLI (Ankara) — Efendim, bu 8 nci maddenin 5 nci fıkrasında, «Başkanlık Divanı üyeleri hakkında, tek başına üzerlerine aldıkları işlerden dolayı yapılacak itiraz veya şikâyeti üye tamsayısının katılması ile inceleyip karara bağlamak;» burada bir kişinin iştirak etmemesi halinde üye tamsayısı sağlanamayacak ve dolayısıyla karara varılamamak gibi bir durum meydana gelecektir. Bunun tenvirini istirham ederim.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ AMİL ARTUS (Devamla) — Efendim, bu hüküm eski, yani bugün yürütülmekte olan İçtüzükten gelmiştir. Burada da böyle bir hüküm mevcuttur. Meselenin üzerinde durduk. Meselenin nezaketi, ehemmiyeti dolayısıyla böyle bir meselenin görüşülmesi halinde, Başkanlık Divanı ve bütün üyelerin hazır bulunması çok güçtür. Muhtelif parti grupları burada temsil edildiğine göre ve meselâ, Başkanlık Divanı üyelerden birisinin tutumu hakkında bir karar itti-

hazı söz konusu olduğunda bütün arkadaşların hazır bulunmasının işlerin tedvini bakımından uygun olacağı kanısındayız.

BAŞKAN — Sayın Çağlayangil.

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — Sayın Komisyon Sözcüsü arkadaşımız buyurdular ki, Çağlayangil'in fikirlerine katılmıyoruz, çünkü bizim bu hususa dair bir madde koymamamız, B. M. Meclisi Tüzüğünü ilzam etmez, müşterek Tüzükte hüküm vardır, iki başkan birleşerek karar verirler.

Eğer durum normal olarak böyle olursa, benim teklifimde başka bir isabet mevcuttur. Turhangil arkadaşımız da izah buyurdular, biz burada Millet Meclisi İçtüzüğünü ilzam eden bir madde koymuyoruz. Gayet tabiidir ki, iki Meclis Başkanı beraberce anlaşacaklardır. Millet Meclisi Başkanı, bize haber vermeden bir içtima tertibedemez. Biz burada kendi Divanımıza vazife tahmilediyoruz. Ve diyoruz ki, bu gibi hallerde anlaşma yapıyorsun fakat Heyeti Umumiye'yi haberdar etmiyorsun. Dolayısıyla konuşmıyoruz. Bunu bize de duyur. Nasıl duyurur arkadaşlar? Radyo ile duyurursunuz, kara tahtaya yazarsınız ve zamanında haberdar edersiniz. Biz de evvel-den hazırlanmış oluruz.

Tatbikatta şahit olunan birkaç vakıalar vardır. Burada Senato Başkanına kâğıt getirilmiştir. Denmiştir ki, «efendim yarın içtima vardır, gündemi bastırdık, gönderdik» Senato Başkanı demmiştir ki, «Bu nasıl iş, hiçbirimizin malûmatı yok. Yarın ben Genel Kurulu nasıl toplayım.» Bu hali, her iki Meclisin Başkanlık Divanları birbirleriyle anlaşmak suretiyle hallederler. Bu mesele tamamen başkanların vazifelerine tevceüh etmektedir, kimseyi ilzam eden bir durum yoktur. Eğer, uzun vâdeli bir iş ise, gündem şudur; kısa vâdeli ise, radyolarla, gazetelerle ve diğer münasip usullerle üyelere duyurulur. Esasen bizim Tüzüğümüze böyle bir hüküm koymak diğer Meclis İçtüzüğüne bunun haricinde bir hüküm girmemesini sağlar. Bunu tavzih etmek ihtiyacını hissettim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Atalay.

SİRRİ ATALAY (Kars) — Komisyon Sözcüsünün müşterek toplantıya ait, müşterek Tüzükte bunlar konabilir, biz kendi İçtüzü-

gümüzü tedvin ediyoruz, şeklindeki beyanlarımı bendeniz pek isabetli bulmadım. Kendilerine İtalya Senatosu İçtüzüğü'nün 85 nci maddesini okumak isterim.

(İki Meclisin müşterek toplantıları;

MADDE 85. — Anayasa kaidelerine göre iki Meclisin müşterek toplanması lâzımgeldiği hallerde, toplantıyı milletvekilleri Meclisi Başkanı Başkanlık eder. Başkanlık Divanı da bu Meclisin Divanı olur.

Senato Başkanı senatörlerin dâveti için Milletvekilleri Meclisi Başkan, ile münasip mütabaaktlara varır.) 87 nci madde de (Her iki Meclisin müşterek toplantılarında, müşterek Meclislerin başka kaidelerin konulması hakkındaki kararları saklı olmak üzere, Milletvekilleri Meclisinin Tüzüğü uygulanır.) Yani kendilerinin ayrıca müşterek toplantıları tanzim eden tüzükleri olmasına rağmen Senato İçtüzüğü'nde, Cumhuriyet Senatosu üyelerinin, oradaki üyelerle beraber toplanacaklarını ifade etmektedir.

Biraz önce Çağlayangil arkadaşımızın ifade ettiği gibi, müşterek içtüzükler şeklinde, olsun, her ne olursa olsun Cumhuriyet Senatosu kendi İçtüzüğü'nde birleşik toplantılara ne şekilde gidileceğini tanzim edebilir. Bu suretle seçitli emrivâkilerle karşı - karşıya gelmeyiz. Ama tanzim şekli ne olabilir? Bizim İçtüzüğümüzle bunların halli mümkündür ve örnekleri de mevcuttur.

Ben Cumhuriyet Senatosu kadrolarının ve teşkilâtının ne yolda olduğunu tesbit eden 156 nci maddenin hükmünü bilmekte idim. 156 nci maddede, Genel Sekreterliğe bağlı şu bürolar, idare âmirlerine bağlı şu bürolar diye levazım ve saireye tesbit etmektedir. Benim teklifim tamamen farklıdır. Benim teklifim, Cumhuriyet Senatosu teşkilât kadrosu, yetkileri büroların vazifeleri, alınacak memur ve hizmetlileri hakkındaki bütün kaidelerin Başkanlık Divanı tarafından hazırlanan ve Umumi Heyet tarafından tasvibedilen özel bir talimatname ile derpiş edilip yürütülmesine mütedairdir. 156 nci maddedeki Teşkilât Kanunu çıktıktan sonra bu kadrolar nasıl alınacaktır? Bütün bunların bir talimatname ile tanzim edilmesi lâzımdır.

Bu itibarla teklifimin ne Teşkilât Kanunu ile ne 156 nci madde ile bağdaşmayan bir du-

rumu yoktur. Bilâkis, nasıl tanzim edileceğini daha iyi şekilde gösteren bir fıkranın eklenmesi istenmektedir. Bunun 156 nci maddeyle bir tezat hali de yoktur.

Gündem hususunda, yani Başkanlık Divanının görevleri hususunda daha isabetli bir madde geldiği zaman oradan çıkarılabilir.

BAŞKAN — Sayın Ağırnaslı.

NIYAZI AĞIRNASLI (Ankara) — Bir yıllık geçen tecrübeler gösterdi ki, muhterem arkadaşlarım, Cumhuriyet Senatosunun fonksiyonlarında bir gerileme, bir duraklama ve bir peyk komisyon haline gelme temayülü maalesef muayyen zevatta mevcuttur. Bu itibarla Çağlayangil arkadaşımızın bizim kendi Tüzüğümüze koymak istedikleri fıkra bizim için bir teminat oluyor. Ben şahsen iltihak edilmesini uygun mütalâa etmekteyim.

Üye tamsayısı meselesine gelinece: Bu mevzuda, muhtelif siyasi teşekkülleri temsil etmeleri hasebiyle Başkanlık Divanının mutlaka tam çoğunlukla, üye tamsayısı ile karar alması mütalâası ileri sürülüyor. Başkanlık Divanına seçilmiş olan arkadaşlarımızın hepsi şüphesiz ki, bilgili kimselerdir, kendilerini bütün zaatlardan tenzih ederim, olabilir ki içlerinden biri muayyen bir karar almaya engel olmak için o toplantıya katılmamakta ısrar eder. Ebediyen bir karar alamamak durumuna düşmemek için şunu kabul etmekte zaruret vardır; 4 te 3 ekseriyet, 10 da 8 ekseriyet gibi bir şey koyalım. Fakat, bütün üyelerin iştiraki, şeklinde bir hüküm koymayalım. Zira böyle bir hüküm koyacak olursak, karar alınma imkânını tamamen ve peşinen selbetmiş ve bu fıkrayı yürütmeyen bir hale getirmiş oluruz. Muhterem Komisyon da bu değişiklikleri kabul buyursa maddeyi tamamlamış ve kusursuz hale getirmiş oluruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Komisyon.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL

ARTUS — Efendim, İtalyan Senatosu İçtüzüğü'nde müşterek toplantılar hakkında böyle bir hüküm mevcut. Fakat İtalya'da müşterek toplantıları düzenleyen bir İçtüzük yoktur.

SİRRI ATALAY (Kars) — Kaideler vardır.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL

ARTUS (Devamla) — Bu sebeple biraz evvel bahsettiğim maddede, birleşik toplantılar için tanzim olunan İçtüzüğün birinci maddesinde Mil-

let Meclisi Başkanı birleşik toplantılar için ön gördüğü hallerde Cumhuriyet Senatosu Başkanına danıştıktan sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi birleşik toplantısına karar verir. Daha aşağıda gündem kesin şeklini almadan, Millet Meclisi Başkanı Cumhuriyet Senatosu Başkanına danışır denmesine rağmen madem ki, sayın arkadaşlarımız, böyle bir hükmün bulunmasında fayda mülâhaza ediyorlar, biz de bu mevzuda verilen takrirlerle beraber maddeyi komisyona geri alıyoruz, hürmetlerimle.

BAŞKAN — O halde bu madde ile ilgili önergeler vardır, bunların Komisyona verilmesi icabeder. Komisyon bu maddeyi tekrar müzakere etmek üzere geri istiyor, önergelerle birlikte maddeyi gerivereceğiz. Sayın Ağırnaslı bu madde dolayısıyla verilecek önergeniz var mı?

NIYAZİ AĞIRNASLI (Ankara) — Vereceğim efendim.

BAŞKAN — Maddenin tekrar müzakere edilmek üzere önergelerle birlikte Komisyona verilmesini yüksek oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Madde, önergelerle birlikte komisyona verilmiştir.

Başkanın görevleri :

MADDE 6. — Başkanın görevleri şunlardır :

1. C. Senatosunu temsil etmek ve onu toplantıya çağırarak;
2. Başkanlık Divanına başkanlık etmek;
3. Birleşimi açmak, görüşmeleri idare ve oylama sonuçlarını ilân etmek;
4. Tutanakların ve tutanak özetlerinin düzenlenmesine ve yayınlanmasına nezaret etmek;
5. Başkanlık Divanı kararlarının uygulanmasını sağlamak;
6. Kanun ve İçtüzük hükümlerini uygulamak;
7. C. Senatosu memurlarını, Divanın müta-lâasını aldıktan sonra, tâyin etmek;
8. C. Senatosu memurları hakkında Memurîn Kanununa göre işlem yapmak;
9. Hizmetlileri, idare âmirlerinin teklifi üzerine tâyin etmek ve gerektiğinde bunların işine son vermek;
10. Divan sekreterlerinin ve idare âmirlerinin görevlerini denetlemek;
11. Komisyonların ve büroların çalışmalarına nezaret etmek.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen yok. Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Başkanvekillerinin görevleri :

MADDE 7. — Başkanvekilleri, Başkan tarafından kendilerine verilmiş olan yetkileri kullanırlar ve Başkanın yokluğunda ona vekâlet ederler.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Atalay.

SIRRI ATALAY (Kars) — Eski İçtüzüğün 204 ncü maddesi şöyledir : «Reisvekillerinin vazifesi, mazeretinde veyahut gaybubetinde, Reisin makamına kaim olmak ve Reisin bütün hukuk ve salâhiyetlerini istimal etmektir.» Müzakere ettiğimiz 7 nci maddede ise, «Başkanvekilleri Başkan tarafından kendilerine verilmiş olan yetkileri kullanırlar...» diye devam etmektedir. Arada büyük bir fark vardır.

İçtüzüğün ilk müzakeresi sırasında da bu bahse temas etmiş ve arz etmiştim ki, bir yıla varan Cumhuriyet Senatosu çalışmaları sırasında Başkanlık Divanı her türlü övmenin üstünde bir anlayış içinde vazife görmüştür. Her türlü övmenin üstünde Reis, Reisvekilleri ve Divanın diğer üyeleri arasında bir anlayış vardır ve böyle olmuştur. Ama şunu açıkça ifade etmek lâzımdır ki, insanlar muayyen bir anlaşmaya karşı hissettikleri sevgi ve sempati ayrı şeydir, o işle olan münasebetler, yani İçtüzük, le olan münasebetleri tesbit etmek ayrı şeydir. Eski 204 ncü maddede bir sistemi ortaya koymuş ve tesis etmişti. Şimdi 7 nci madde ise, Başkanvekilleri, Başkanın yardımcıları şeklinde yeni bir statü getirmektedir. Halbuki eski 204 ncü maddede Reisvekilleri Reisin mazeret ve gaybubeti sırasında divana ait muamelelerde ve ve riyaset mevkiinde reisin bütün salâhiyetlerine sahip idi. Yeni şekilde ise, reisin verdiği vazifeyi yapar şeklinde yeni bir durum ortaya getirilmektedir. Bu bakımdan statüde çok bariz bir değişiklik meydana getirilmesi sebebiyle bendeniz 7 nci maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesi maksadiyle bir önerge takdim ediyorum. Önergemde, Başkanvekilinin görevleri: Başkanın mazeret ve gaybubeti sırasında, Başkanın sahip olduğu bütün hukuki yetkileri kullanmak suretiyle birleşimleri ve görüşmeleri idare etmesi şeklindedir. Ve bütün parlamento-larda ister Amerika Birleşik Devletleri olsun, isterse İtalya ve Fransa olsun onlarda da Ba-

kanların yerine kaim olmak üzere geçen. Başkan görevlisi Başkanvekilleri. Anayasa ile ünsiyeti olan arkadaşlar gayet iyi bilirler ki bu usul bütün Garp memleketleri Parlâmentoları Riyaset Divanlarının tesbit ettiği şekil ile de bağdaşmaz. Bunun için bir önerge takdim ediyorum, kabulünü istirham ederim.

BAŞKAN - Komisyon.

KOMİSYON SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS —

Efendim, bu madde eski 204. maddenin ve şimdi tahrir veren arkadaşımızın tahririnde yazılı olan fikirlerin daha kısa şekilde ifadesinden ibarettir. Maddede vekil kelimesi kullanılmıştır, Başkan neye sahipse, Başkanvekilleri de aynı şeye sahiptir. Vekil demek, asilin sahip bulunduğu bütün selâhiyetleri ve yetkileri kullanan insan demektir. Binaenaleyh, burada Başkanın yokluğunda, yani mazereti olduğu zaman, veya izinli olduğu zaman, Başkanvekili ona vekâlet eder. Bütün bunlar aynı şeyleri ifade ettiği için bu kelimelerin konulmasına lüzum görülmemiştir. Yani Başkanın yokluğunda Başkanvekili ona vekâlet eder. Başkan seyahatta olduğu zaman, hasta olduğu zaman, başkana ait olan bütün selâhiyetleri denk olarak Başkanvekili kullanır. Vekil kelimesinin ifade ettiği manâ, hukukumuzda budur. Bu manâyı ifade ettiği için ayrıca bütün selâhiyetleri, yetkileri ve sairiyi kullan diye maddede ifadeye lüzum görmedik. Tamamen maksat budur. Eski metinde olduğu gibi, onun yerine kaim olmak üzere Reisvekilleri Reisin bütün hukuk ve selâhiyetlerini istimal ederler diye kullanmadık.

BAŞKAN — Sayın Atalay.

SIRRI ATALAY (Kars) — Sayın Artus'la mühim bir meselede çatıma halindeyiz. Hukuki yetkileri kullanma hususu ayrı bir keyfiyettir. Şimdiki yedinci madde ne diyor? «Başkan tarafından kendilerine verilmiş yetkileri kullanır» diyor. Bundan sonra gelecek tatbikatlarda mümkündür ki, Başkanla Reisvekilleri arasında çeşitli meselelerde ihtilâflar doğabilir. Başkanlar yetkilerini şu veya bu reisvekilleri arasında kullanabilir. Bunun için de aralarında ihtilâflar doğabilir. Bu sebepledir ki, eski madde daha iyidir. Ben bu maddenin «mâzeretinde veya gaybubetinde Başkanın hukuki yetkilerini kullanır.» şeklinde ifade edilmesini teklif ediyorum.

Şimdi, 7 nci madde ile benim teklifim arasında fark büyüktür. Sayın Artus bunu anlar ama, aulamamazlıktan geliyor.

BAŞKAN — Bayurun Âmil Artus.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL

ARTUS — Efendim, Başkan tarafından verilmiş olan yetkileri kullanırlar. Ve Başkanın yokluğunda ona vekâlet ederler. Başkan yerinde oturduğu zaman yetkilerini kullanır ve selâhiyetlerini haizdir. Fakat, bâzı konuları 3 başkanvekili arasında bölebilir. «Siz şu mesele ile ilgilenin, siz şu mesele ile ilgilenin, siz de bu mesele ile ilgilenin» şeklinde vazife taksimi yayabilir. Binaenaleyh, birinci kısım bunu ifade ediyor.

2 nci kısımda ise Başkanın yokluğunda, her hangi bir sebeple Başkan yerinde değildir, bu takdirde başkanvekilleri Başkanın sahip bulunduğu bütün selâhiyetleri kullanır denmektedir, biz bundan bunu anlıyoruz.

BAŞKAN — Bayurun Sayın Turhangil.

MİKRET TURHANGİL (Aydın) — Efendim, ben Âmil Beyin arz ettikleri hususu soracaktım yani «Başkanın verdiği yetkileri kullanır» tâbiriyle ne kastedtiklerini soracaktım, izah ettiler; sormaya lüzum kalmadı.

SAKIP ÖNAL (Adana) — Efendim, bir sualim de benim var.

BAŞKAN — Bayurun.

SAKIP ÖNAL (Adana) — Başkanvekilleri Başkan tarafından kendilerine verilmiş mevut yetkileri vardır. Başkanın gaybubetinde, başkanvekilleri bu yetkiyi mi kullanacaklardır, yoksa Başkanın haiz olduğu bütün yetkileri mi kullanacaklardır.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL

ARTUS — Efendim, arz ettim. Başkanın gaybubetinde Başkana vekâlet eder demek onun haiz olduğu bütün yetkileri kullanır demektir.

NIYAZİ AĞIRNASLI (Ankara) — Efendim, Başkanın gaybubetinde üç başkanvekillinin başkan sıfatıyla hareketi halinde doğacak tedabüller için ne düşünülmüştür?...

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL

ARTUS — Bu kendi aralarında iş bölümü meselesidir. Bu kadar detaya girmeye hem imkân hem de lüzum görmedik.

SADIK ARTUKMAÇ (Yozgat) — Farzımuhale Başkan yetkilerini her hangi bir maksatla vermezse ve hiçbir suretle bir yere gitmezse bu durumda başkanvekilleri ne olacaktır?

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS (Devamla) — Bu husus 10 neü maddede yazılıdır.

BAŞKAN — Buyurun, Sayın Atalay.

● **SIRRI ATALAY** (Kars) — Bugünkü tatbikat şekli şudur; Reis, gaybubeti halinde ve özü halinde bulunmazsa hangi sırada reisvekili burada Riyaset Makamına çıkıyorsa, Reis yerine vazifeleri o görür. Tatbikat şekli budur. Ve Başkanın bütün hukuki salâhiyetlerine sahiptir. Bunun dışında reisvekillerinin vazifesi, Riyaset Divanına bağlı kalmaktır. Bu şekilde reisvekilleri, Reisin yardımcıları durumundadırlar ki, kendilerine Artus'un dediği gibi, «sen şu işle ilgilen, sen şu işle ilgilen» gibi vazife tevziatı yapılamaz. Reisvekillerinin asıl görevleri Riyaset Divanına iştirak ve burada kendi sıralarında riyaset edebilmektir.

Bu şekliyle bir yardımcılık durumu ve her hangi bir ihtilâf mevzuu çıkmaması içindir ki, maddenin yeniden tedvinini istemekteyim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Betil.

ZİHNİ BETİL (Tokat) — Muhterem arkadaşlar, mezuu, Anayasamızın 84 neü maddesinin koyduğu kayıdı, göz önünde bulundurmak suretiyle mütalâa etmek gerekir.

Başkanlık Divanı her şeyden önce tarafsız vazife yapması arzu edilen bir teşekküldür. Anayasamızın 84 neü maddesi, Başkanlık Divanına siyasi partilerin, üyeleri nisbetinde katılacakları kaidesini kor. Başkanvekilleri hiçbir zaman başkanın yardımcıları durumunda değildir.

Eski İctüzükte de başkanvekili tâbiri kullanılmamıştır. Ama reisvekili kullanılmış ve vekâletten bahsedilmemiştir. Bütün demokratik memleketlerde başkanvekilleri, sadece başkanın yardımcısı durumunda görevlendirilmemişlerdir. Binaenaleyh Atalay, mülâhazasında ve teklifinde esas itibarıyla haklıdır. Eğer İctüzüğü şimdiki hükmüyle kabul edersek, başkan, üç, başkanvekilinden her hangi birine hiçbir zaman iş vermeme, az iş verme, işleri önemlerine göre ayırma, filâna önemlisini ötekine önemsizini vermek

gibi daima bir çatışma bir frodman doğurabilir. Biz yetkileri verirken, hukuken bunların iyi bir şekilde kullanılması noktası üzerinde durmaya mecburuz. İyi kullanmış olanları, iyi kullanmakta olanları nazara alarak, ileride daima iyi kullanacağı hükmüne emniyetle varmak mümkün olmaz.

O itibarla bu madde üzerinde komisyonun bu mülâhazaları nazara alarak durmasını bilhassa rica ediyorum. Bu noktada Sırrı Atalay'ın teklifine iştirak ediyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

İSKENDER CENAP EGE (Aydın) — Muhterem Başkan, muhterem arkadaşlarım, Burada temas etmek istediğim bir nokta var. 84 neü maddede, «Başkanvekili» deniyor. Eğer Başkana yardımcı olarak düşünülseydi, «Başkan yardımcısı» denirdi. Burada nasıl, «Başkan yardımcısı» tâbiri kullanılıyorsa, ki, «muavin» kelimesinin bugün Türkçe karşılığı «yardımcı» demektir. Halbuki, vekilin dilimizde karşılığı muavin olarak kullanılmamaktadır.

Onun içindir ki, 84 neü maddenin ruhuna uyarak bunun, başkan yardımcısı olmaması lâzımgeldiğine göre vekil, başkana yardımcı olan kişi değil, başkana vekâlet eden kimse olması lâzımdır. Onun için - benim anladığıma göre - toplantılarda başkanın haiz olduğu bütün haklara başkanvekilleri de sahiptir ve bu noktadan başkan gibi hareket edebilirler.

ZİHNİ BETİL (Tokat) — Söz istiyorum, efendim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Betil.

ZİHNİ BETİL (Tokat) — Muhterem arkadaşlarım; bâzı kelimelere lügattaki mânasını vermek veya hukuk ilminde bir terimse ona göre mânâ vermek mevzuubahsolabilir. Fakat bugün üzerinde durduğumuz madde, kelimelerin lügattaki mânalarını araştırma mahiyetinde değildir. Milletvekili, milletin vekilidir. Milletin yaptığı her işi milletvekili tekbaşına görebilir mi?.. Arkadaşımın dedikleri doğru olsaydı eski içtüzüğün 204 neü maddesinde de buna benzer bir hükmün bulunması iktiza ederdi. Bugün yürürlükte bulunan 204 neü maddede, «Reisvekillerinin vazifesi, mazeretinde veyahut gaybubetinde, reisin makamına kaim olmak ve reisin bütün hukuk ve salâhiyetlerini istimal etmektir.» deniyor.

Binaenaleyh, Başkan iş verirse görür, iş vermezse görmez, az iş verirse az iş görür, önem-

siz iş verirse önemsiz iş görür, şeklinde reisvekillerinin vazifeleri ifade edilemez.

84 neü madde, «Başkanlık Divanları, o Meclisteki siyasi parti gruplarının kuvvetleri ölçüsünde Divana katılmalarını sağlayacak şekilde kurulur.» demektedir. Binaenaleyh, siyasi partilerden seçeceğimiz başkanın, Riyaset Divanının tarafsızlık içinde ve kendisinden beklenen ölçüde vazife ifa edebilmesi için, bu Divana Başkanvekilleri, divankâtipleri ve bir de idareci üyeler karışıyor ve bunların karışması da Divana, vazifesini ifada bir emniyet teşkil ediyor. Binaenaleyh meseleyi bu zaviyeden ele almak gerekir. Başka bir şekilde ifade edersek, Meclisin Başkanlık Divanı aralarında hiyerarşik bağlar bulunan insanların bir araya gelmesinden meydana gelen bir vazife organı değildir.

BAŞKAN — Sayın Yetkin.

NÜVİT YETKİN (Malatya) — Muhterem arkadaşlar; huzurunuzda bulunan metne aykırı bir takriri müdafaa etmiş olan arkadaşlarımız iki noktayı, iki ayrı metni bir arada mütalâa etmektedirler. Senatomuza riyaset etmek ayrı bir mevzudur. Senato Başkanının birtakım vazifeleri ve yetkileri vardır. Bu vazifelerin tecazzî kabul etmediği hususunda iştirak halindeyiz. Senato Başkanının görevleri, biraz evvel kabul buyurduğunuz maddede tadadedilmiştir. Reisvekilleri toplanarak aralarında vazife taksimi yaparlar. Bilfarz bir Reisvekili tutanak özetlerinin düzenlenmesine nezaret eder. Diğer başka hususlara bakar. Başkan tarafından kendilerine verilen yetkileri kullanırlar ve onun yokluğunda bu görevleri yerine getirirler. Meclis Heyeti Umumiyesine riyaset eder, diye birçok hususları ihtiva etmektedir. Bunları yaparken, şimdi Sayın Sırrı Atalay arkadaşımızın bahis ettikleri eski İktüzüğün 204 neü maddesini, aynen, Türkçeye çevirerek kabul edelim. Reisvekilleri, Başkan bulunmadığı veya mazeretli bulunduğu zamanlarda, gaybubetinde onun yerine geçip bütün haklarını ve yetkilerini kullanmak ve Reisin haiz olduğu salâhiyetleri istimal etmektir.

Bu sadece Reisin yokluğunda kullanılacak bir yetki olduğuna göre, bunu koymak suretiyle bu hüküm daha da daraltılmış olur. Bu hal, Reisin olmadığı zamanlarda bir vazife

tahmil etmektedir, ve bu şekilde zikredilmiştir.

Reisin olmadığı zamanlarda Reisvekilleri Başkanlık vazifesini ifa ederler. Aynı sarahtle takdir buyurursunuz ki, Senatomuzun bir tane değil 4 tane Reisi vardır. Bunların herbirine aynı yetkiyi vererek Başkanın böyle bir Riyasette vazife ifa etmesine imkân olmadığını takdir edersiniz.

✕ Başkan birtakım vazifelerle mücehhezdir. Bu vazifeleri kendi aralarında tanzim edeceklerdir. Başkanvekillerine, sen, Riyaset Divanına başkanlık edeceksin, sen, tutanaklarla meşgul olacaksın, sen, şunu yapacaksın diye vazife taksimi yapacaktır. Fakat aslında bu vazife taksimi yapmak, Başkanvekillerine yetki vermek demek değildir. Kaldı ki böyle bir tasarrufta haksız olursa Tüzüğün 13 neü maddesi, ki, şimdi onuncu maddesi oluyor, «C Senatosu üyeleri, Başkanlık Divanının veya Divan üyelerinden her birinin», ki buna Başkan dâhildir, «karar ve işlemleri hakkında Başkandan yazılı veya sözlü soru sorabilirler.» Başkanın vazife taksiminde bir adletsizlik yapması karşısında Başkanın bu hareketini kürsüye getirmek hakkı bütün üyeler için mevcuttur. Bu metin eski Tüzüğün 204 neü maddesindeki metinden daha geniştir. Burada, sadece Başkanın gaybubetinde onun haklarını haiz olması değil, ayrıca, Başkana verilmiş olan, onun yapacağı vazifenin de taksim edilebileceği usulü bulunmaktadır. Binaenaleyh, eski metin daha ileri bir hükümdür. Kabulünü arz ederim. hürmetlerimle.

BAŞKAN — Bu madde ile ilgili olarak altı arkadaşımız konuştular, yalnız, Ahmet Yıldız arkadaşımız konuşmadılar.

AHMET YILDIZ (Tabîi Üye) — Konuşmak istemiyorum.

BAŞKAN — Bu mevzuda verilmiş bir kifayeti müzakere takriri vardır. Fakat, bu mevzuda başka arkadaş söz almak istemediğinden bu kifayeti müzakereyi okutturup oylarınıza sunamıyacağım.

Şimdi bu mesele ile ilgili Sayın Atalay'ın bir önergesi var, okutturuyorum.

İQTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS — Önergeyi okutturmadan evvel söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurunuz, Sayın Artus.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL

ARTUS — İtalyan İçtüzüğü'nün 10 nu maddesinde «Başkanının bulunmaması halinde başkanvekillerinden birisi kendisine vekâlet eder» diye bir hüküm mevcuttur. Bu hüküm de göz önünde tutularaktan bu madde tedvin edilmiştir.

BAŞKAN — Sayın Atalay'ın önergesini okuturuyorum :

Yüksek Başkanlığa

«7 nci» maddenin aşağıdaki şekilde düzenlenmesini arz ve teklif ederim.

Kars

Sırrı Atalay

Başkanvekillerinin görevleri :

Mazeretinde veya gaybubetinde Başkanın hukuki yetkilerini kullanmak.

Birleşimlerde görüşmeleri idare etmek.

BAŞKAN — Komisyon iştirak ediyor mu?

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL

ARTUS — İştirak etmiyoruz.

BAŞKAN — Önergeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

O halde 7 nci maddeyi, önergeyle kabul edilmiş şekliyle oylarınıza arz ediyorum.

NÜVİT YETKİN (Malatya) — Komisyon filhal iştirak etmediğine göre, maddenin komisyona iade edilmesi lâzımdır.

SRRI ATALAY (Kars) — Demin de aynı şekilde oldu, fakat komisyona iade edilmedi.

NÜVİT YETKİN (Malatya) — Efendim, komisyon takrire muhalefet ettiğine göre, bu karar üzerine komisyonun maddede yeniden bir değişiklik yaparak huzurumuza gelmesi icabeder.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL

ARTUS — Yüksek Heyetiniz kabul buyurduğuna göre, komisyon da iştirak ediyor, efendim.

BAŞKAN — 7 nci maddeyi, önergede kabul edilen şekliyle yeniden okutup oylarınıza arz edeceğim.

Başkanvekillerinin görevleri :

MADDE 7. — Mazeretinde veya gaybubetinde Başkanın hukuki yetkilerini kullanmak.

Birleşimlerde görüşmeleri idare etmek.

BAŞKAN — Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Divan kâtiplerinin görevleri :

MADDE 8. — Divan kâtiplerinin görevleri şunlardır :

1. Açık oturumlara ait tutanakların yazılmasına nezaret etmek ve gizli oturumların tutanaklarını yazmak

2. Tutanak özetini düzenlemek ve bunları imzalamak;

3. Başkanlık Divanının tutanaklarını kalem almak;

4. Tutanakları, önergeleri ve Genel Kurulda okunacak evrakı okumak;

5. Yoklama yapmak;

6. Söz alan üyelerin adlarını not etmek;

7. Oyları saymak ve sıralamak;

8. Diğer hususlarda Başkana yardım etmek.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen? Yok. Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir

İdare âmirlerinin görevleri :

MADDE 9. İdare âmirlerinin görevleri şunlardır :

1. C. Senatosu binariyle solanlarına mef, ruşat ve muhteviyatına ve bütün eşyanın muhafazasına itina etmek ve bunların defterlerini muntazaman tutmak;

2. Teşrifat işlerini, Başkanın talimatına uygun olarak yapmak;

3. İnzibata, masrafların tesviyesine ve hizmetlilerin çalışmalarına nezaret etmek,

4. Başkanlık Divanının görüşünü alarak C. Senatosu bütçesini hazırlamak ve Başkanlık Divanına vaktinde tevdi etmek;

5. C. Senatosuna giriş kâğıtlarını dağıtmak;

6. Seçim yenilendikçe, yerlerine seçilenlere idareleri zamanına ait icraatın hesabını vermek;

7. Müstereken sorumlu olduklarından, aralarında iş bölümü yapmak ve Senatonun tahtillerinde sıra ile vazife başında kalmak;

8. Sükûn ve düzenin korunmasını ve görüşmelerin serbestiliğini sağlamak maksadiyle, inzibat kuvveti ve askerî müfreze kullanılması hususunda, Başkanın icra organı olmak.

BASKAN — 9 neu madde hakkında söz istiyen?

Buyurunuz, Sayın Omay.

İBRAHİM SAFFET OMAV (Ankara) — Efendim, iki küçük meseleye temas etmek istiyorum.

Bunlardan birincisi: Birinci fıkra «bunların defterlerinin muntazaman tutulmasını sağlamak» şeklinde olmalıdır, kanaatince. Çünkü, bizzat defterleri hiçbir zaman bu şekilde tutulmaları mümkün yoktur.

Ayrıca, 6 ncı fıkra Meclis yenilendikçe yerlerine seçilecek kimselere eskiden yapılmış olan ieraatın hesabı verilir, denmektedir. Arkadaşlar, bu vaziyet karşısında ieraat hesabının verilmesine imkân yoktur, izahat verilebilir. Çünkü, ieraatın hesabını vermek çok mesuliyetli bir iştir. Yerine seçilen bir kimseye, kanaatince yapılan ieraatın hesabı verilemez. Yerlerine seçilenlerden maksat, Başkanlık Divanı değildir. Çünkü, maddenin کنار metni; İdare âmirlerinin görevleridir. Binaenaleyh, bunların da, yerine gelene hesap vermesi biraz münasip olmadığına göre, yeni seçilen Başkanlık Divanına hesap verme mânâsında tedvin etmek ve ieraatları, işlerin mahiyeti ve safahatı hakkında; yerlerine seçilenlere bilgi verme, işleri kolaylaştırma mânâsına gelmesi çok daha iyi olur kanaatindeyim. Takdirlerini takdim ediyorum. Takdir sizlerindir.

BASKAN — Madde hakkında başka söz istiyen? Yok.

İÇTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS — Arkadaşlarımız tekliflerine katılıyoruz efendim.

BASKAN — O halde önergeleri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arz ettiğim sebeplere istinaden 9 neu maddenin birinci fıkrasının son kısmının «bunların defterlerinin muntazaman tutulmasını sağlamak» şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

24 . 10 . 1962

Ankara

İbrahim Saffet Omay

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arz ettiğim sebeplere binaen 9 neu maddenin 6 ncı fıkrasının aşağıdaki gibi değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Ankara

İbrahim Saffet Omay

Seçim yenilendikçe yeni başkanlık divanına ieraatlarının hesabını ve yerlerine seçilenlere de idareleri zamanına ait ieraat ve işlerin mahiyet ve safahatı hakkında gerekli bilgiyi vermek;

BASKAN — Maddenin 1 ve 6 ncı fıkralarının değiştirilmesi istenmektedir. Bu teklife Komisyon da iştirak etmektedir. Fıkraları tekrar okunmak suretiyle oylarınıza arz edeceğim. (Okunmasına lüzum yok sesleri) tekrar okunması lâzımdır.

(İbrahim Saffet Omay'ın 9 neu maddenin birinci fıkrasına ait değişiklik önergesi tekrar okundu)

BASKAN — Bu önergede derpiş edilen 9 neu maddenin birinci fıkrasına ait değişikliği oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Fıkra bu şekilde tedvin edilecektir.

Diğer önergeyi okutuyorum.

İbrahim Saffet Omay'ın 9 neu maddenin (6 ncı fıkrasına ait olan değişiklik önergesi tekrar okundu.)

BASKAN — 6 ncı fıkranın da bu şekilde değiştirilmesi istenmektedir. Zaten bunu komisyon da kabul etmiştir, oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir. 6 ncı fıkra bu değişik şekliyle tedvin edilecektir.

Şimdi 9 neu maddeyi kabul edilen değişikliklerle beraber tekrar okutup oylarınıza sunacağım.

İdare âmirlerinin görevleri :

MADDE 9. — İdare âmirlerinin görevleri şunlardır.

1. C. Senatosu binalarıyla salonlarına, mefruat ve muhteviyatına ve bütün eşyanın muhafazasına itina etmek ve bunların defterlerinin tutulmasını sağlamak;

2. Tefrifat işlerini, Başkanın talimatına uygun olarak yapmak;

3. İnziyata, masrafların tesviyesine ve hizmetlilerin çalışmalarına nezaret etmek;

4. Başkanlık Divanının görüşünü alarak C. Senatosu bütçesini hazırlamak ve Başkanlık Divanına vaktinde tevdi etmek;

5. C. Senatosuna giriş kâğıtlarını dağıtmak;

6. Seçim yenilendikçe, yeni Başkanlık Divanına ieraatlarının hesabını ve yerlerine seçilenlere de idareleri zamanına ait ieraat ve işlerin ma-

hiyet ve safahatı hakkında gerekli bilgiyi vermek;

7. Müstereken sorumlu olduklarından, aralarında iş bölümü yapmak ve Senatonun tatillerinde sıra ile vazife başında kalmak;

8. Sükûn ve düzenin korunmasını ve görüşmelerin serbestliğini sağlamak maksadıyla, inzibat kuvveti ve askerî müfreze kullanılması hususunda, Başkanın jera organı olmak.

BAŞKAN — Maddeyi bu değişikliklerle oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Başkanlık Divanının karar ve işlemleri hakkında soru :

MADDE 10. — C. Senatosu üyeleri, Başkanlık Divanının veya Divan üyelerinden herbirinin karar ve işlemleri hakkında Başkandan yazılı veya sözlü soru sorabilirler.

BAŞKAN — 10 neu madde hakkında söz isteyen arkadaş var mı? Yok maddeyi oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Dördüncü Bölüm

C. Senatosu Grupları ve Komisyonlar

C. Senatosu Parti grupları :

MADDE 11. — C. Senatosunda üyesi bulunan siyasi partilerle hiçbir siyasi partiye mensubolmayan üyeler, C. Senatosu çalışmaları ile ilgili faaliyette bulunmak üzere gruplar teşkil edebilirler.

Bu gruplar on üyeden az olamaz.

Hususi, mahallî veya mesleki menfaatleri savunmaya mâtufl gruplar teşkil edilemez.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen?

OSMAN SAİM SARIGÖLLÜ (Aydın) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

OSMAN SAİM SARIGÖLLÜ (Aydın) — Muhterem Başkan, muhterem Cumhuriyet Senatosu üyeleri;

Cumhuriyet Senatosu grupları ve komisyonları mevzuunu tedvin eden bu maddeye, komisyonda muhalif kalmamızın sebeplerini izah edersem, niçin muhalif kaldığımız hususunda Yüksek Heyetiniz bir kanaat sahibi olacaktır, sanırım.

Biraz evvel Heyetinizin 4 neü madde olarak kabul ettiği madde ve bunun atıf yaptığı Anayasanın 84 neü maddesinde siyasi partilerden sonra, bir de ayrıca siyasi gruplar mefhumunun derpiş edilmesi karşısında, şimdi müzakere ettiğimiz 11 nei maddede hiçbir siyasi partiye mensubolmayan üyelerin gruplar teşkil etmelerinin siyasi gruplar mefhumu muvacehesinde Anayasaya muhalif olduğu ve bu yolda bir tedvinin de Anayasaya muhalif olmakla beraber, böyle bir halin bir nevi tefsir gibi olacağı için, buna iştirak etmediğimizi belirtmiştik. Bu itibarla maddeden, Cumhuriyet Senatosunda üyesi bulunan siyasi partilerin ancak siyasi gruplar teşkil edebilecekleri hakkındaki Anayasa hükmü dışında diğer müstakil ve tarafsız olanların, siyasi parti mahiyetinde, siyasi parti grubu mahiyetinde, Anayasanın kabul ettiği şekilde gruplar kurabilecekleri anlaşılmaktadır.

Anayasanın 84 ve 85 nei maddeleri bu durumu gayet vâzıh bir şekilde hükme bağlamıştır. Anayasanın niçin siyasi partilerin grup kurmasını kabul ettiği üzerinde durursak, bunun dışında müstakillerin ve tarafsızların bir grup kuramayacağı neticesine varmış oluruz.

Biliyorsunuz ki, siyasi partiler evvelâ Cemiyetler Kanununa göre kurulurlar. Bunların programları ve tüzükleri mevcud olup, ve bunlar ancak Meclise gönderdikleri üyeleriyle Anayasanın kastedtiği mânada grupları teşkil edebilirler.

Binaenaleyh, bu durum muvacehesinde 10 neu maddenin yazılış tarzında şöyle bir değişiklik yapılmasının doğru olacağı kanaatindeyim :

«Cumhuriyet Senatosunda üyesi bulunan siyasi partiler grup kurarlar» yani âmir bir hükümdür. Ancak, adedi 10 u bulmayanlar dahi bu gruba girmekten hariç tutulmamışlardır. Bu itibarla diğer içtüzükleri, meselâ; İtalya, Fransa içtüzüklerini tetkik ettiğimiz zaman orada hattâ şu hükümlerin bulunduğunu görürüz. «Eğer, bir parti grubu 10 üyeyi tamamlayamaz ise, diğer siyasi parti gruplarına iltihak etmek suretiyle kendisini temsil ettirir» diye de hükümler vardır. Bu mevzuda diğer görüşecek arkadaşlarımızın tahmin ederim ki, Kurucu Meclisin, Anayasanın 84 neü maddesinin müzakeresi sırasında bu mevzu ile ilgili kısım dikkatleri çekmiş ise, burada grupları tadil etmek suretiyle, siyasi gruplar şeklinde hükme bağlan-

mıştır. Bu itibarla Anayasanın 84 nci maddesindeki siyasi parti gruplarından gayri birtakım grupların kurulamayacağı cihetle, bu maddenin tashihi değiştirilmesi ve bu ilâvenin yapılması sebebiyle muhalif kaldığını arz eder, huzurunuzu işgalden dolayı özür dilerim.

BAŞKAN — Sayın Atalay.

SIRRI ATALAY (Kars) — Anayasanın 84 nci maddesi; Riyaset Divanlarının, siyasi partilerin oranları nisbetinde temsil edileceği hükmü yazılı bulunmaktadır. Anayasanın 84 nci maddesinin tümü ile maksadı nedir? Evvelâ bunu bilmemiz lâzımdır.

Anayasanın 84 nci maddesinin tedvininden maksat, Riyaset Divanlarının tarafsızlığını temin etmek ve terekkep tazalarına göre, meclislerde sayısı onun üzerinde bulunan siyasi partileri veyahut grupları temsil ettirmektir. Her ne kadar Anayasanın 84 nci maddesinde, siyasi parti tâbiri geçmekte ise de, Kurucu Mecliste, Temsilciler Meclisinde 83 nci madde olarak görüşüldüğü sırada sayın Fethi Çelışbaş'ın, komisyon sözcüsünden, buradaki siyasi parti tâbirinin, siyasi parti ile irtibat şekli ve munhasıran buna ait olup olmadığı ile meclislerde sayısı 10 dan aşağı düşen siyasi partilerin yahut bağımsızların birleşerek muayyen bir sayı meydana getirdikten sonra bir grup teşkil edip etmeyecekleri yolundaki sualine; Sayın Turan Güneş komisyon sözcüsü olarak komisyonun görüşünü aynen şöyle ifade etmiştir.» Efendim, burada siyasi gruplar tâbiri hususunda Fethi Çelışbaş arkadaşımıza arzı cevap edeceğim.

Bu, siyasi gruplar tâbiri, bilhassa konuşulmuştur. Buna siyasi partiler alışık olması dahi, bir siyasi grup teşkili imkân dâhiline girsin diye. Binaenaleyh, İctüzükte tanzim edilecek hükümlerine göre, meselâ 15 bağımsız milletvekili bir araya gelerek bir siyasi grup teşkil edebileceklerdir.» Eski Anayasanın 83 nci, yeni Anayasanın 84 nci maddesi müzakere edildiği esnada, Anayasanın geçici bir maddesi ile çeşitli hükümlere bağlanan Cümhur Başkanlığı Kontenjanı ve tâbii üyelerin hukuki durumları hakkında henüz tebellür etmiş bir hüküm yoktu. Kurucu Meclis zabıtları tetkik edildiği zaman görürüz ki, Temsilciler Meclisine hakim olan zihniyet şu idi ki; bütün münaakaşaların sıklet merkezini sadece Millet Mec-

lisi teşkil ediyor, ona göre kaziyeler, ona göre hükümler yürütülüyordu. Dikkat ederseniz, iki meclisten bahsetmez, C. Senatosundan bahsetmez, sadece Meclis diye geçer. Anayasanın asıl maksadı nedir? Bunu bulmak lâzımdır. Anayasanın 84 nci maddesini tedvinden maksat, Riyaset Divanının tarafsızlığını temin etmek, Riyaset Divanını, Meclisi meydana getiren siyasi partilerden, gruplardan temsil ettirmektir.

Biraz önce Sarıgöllü İtalya, Fransa İctüzüklerinden bahsettiler. Bu sebeple Fransa İctüzüğünün 6 ncı maddesini okuyorum;

Fransa İctüzüğünün 6 ncı maddesinin 4 ncü paragrafı;

İsmi ne bir listede, ne de bir grup listesi sonunda münderec bulunmayan senatörler, listelerin Resmî Gazetede neşrini mütaakip, Başkan tarafından celbedilirler ve Başkan Senato komisyonlarının ve kâtiplerinin tâyini hususunda, grup başkanlarının haklarını aynen haiz olacak bir vekil seçmeye, kendilerini davet eder.

Grupların nispi temsil kaidesine göre, maddede 3 (fıkra 9), 8 ve 105 de derpiş edilen tâyinlerde bulunmak gerektiği takdirde, bu grupların kadrosu, kendi âzaları dışında kendilerine bağlanan veya yakınlık suretiyle birleşen teşekküllerle, ferden bağlanan veya yakınlık suretiyle birleşen senatörlerinkini de ihtiva etmelidir.

Fransa'da da böyle bir durum vâkı olmuştu. Mahallî menfaatlara müstenit grupların bir araya gelmesine mâni oluyor. Bunun dışında nispi seçimin tatbik edildiği memleketlerde Meclislerde muayyen bir sayıda bulunmayan yahut siyasi bir partiden gelmeyen senatörlerin bir araya gelip, Meclis faaliyetlerinde daha faydalı, daha derli toplu hareketlerini temin için siyasi akralık, siyasi hısımlık tâbirlerini kullanmak suretiyle birbirleriyle fikir bakımından yakınlık kuranların bir grup teşkiline imkân vermekte idi.

Ayrıca, İtalya'da da aynı şekilde 16 ncı maddede «üyeleri 10 u bulmayan bir gruba mensup senatörler, birbirleriyle anlaşmak suretiyle, 10 üyeden aşağı olmamak üzere bir grup teşkil edebilirler. Yukarıda bildirildiği şekilde her hangi bir gruba girmeyen senatörler karma bir grup teşkil edebilirler.

Senato, Başkanlık Divanı gruplara intisapla ilgili talepler üzerinde karar vermekle mükelleftir.»

Burada, Anayasanın maksadına ve demokratik memleketlerdeki tatbik tarzına baktığımızda görürüz ki; mühim olanı, bir parlâmentonun faaliyetinde, tarafsızların kendilerini temsil hususunda mümkün mertebe kümeler, topluluklar teşkil etmeleridir. Şimdi, 11 nci maddeyi, bizim Anayasanın kullandığı bu tâbiri, Komisyon Sözcüsünün mülâhazaları dışında, mütalâa ederek siyasi parti faaliyetine kendimizi kaptırsak 185 kadrosu ile C. Senatosunun üçte birine yaklaşan Tabii üyelerini Millet Partisi, C. K. M. Partisi ve bağımsızları bir grup halinde temsilden ve Başkanlık Divanında bir nispet dâhilinde temsilden mahrum etmiş oluruz. Anayasanın maksadı bu mudur? Denilebilir ki, siyasi partiler, genel oy sistemi üzerinden meclislere gelmektedir. Binaenaleyh, onlara bir grup teşkil etme hakkı tanımak ve Anayasanın bu hükümlerinden onları da müstefidetmek lâzım. Parlâmento Başkanlık Divanına seçilmek hususunda nazarı itibara alınan şey, genel oy neticesine göre siyasi partiler olarak temsilden ziyade, parlâmento faaliyetlerinin icrasıdır. Yoksa parlâmento faaliyetleri içerisinde parti gruplarının meydana gelmesi, dışardan da hiçbir hak sahibi olmıyan partilerin gelmelerinden ziyade, parlâmento faaliyetlerinin nizam içinde görülebilmelerini kapsamaktadır. Bu, parlâmento faaliyetlerini tanzim ve murakabede kolaylığı temin edecektir. Maksat, Başkanlık Divanlarında grupların temsili, bir oran nispetinde katılmalarını temindir. Yoksa, siyasi parti tabirinden, 84 ncü maddeyi zorlamak yoluyla şimdiki Anayasanın maksadına ve gayesine uygun olarak, siyasi parti gruplarından meydana gelebileceğini ve bu şekilde bir grup muamelesine gidilebileceğini kabul etmek Anayasanın hükümlerine uygun olacağı kanaatindeyim.

Yalnız, maddede değişiklik istemekteyiz. Bunun için bir önerge veriyoruz. Ve maddenin şu şekilde olmasını istiyoruz. «Cumhuriyet Senatosunda bulunan siyasî gruplar, Cumhuriyet Senatosu faaliyetleri ile ilgili faaliyetlerde bulunmak üzere gruplar teşkil edebilirler. Cumhuriyet Senatosunun siyasî partilere mensup olmayan üyeleri de aynı maksatla gruplar teşkil

edebilirler. Kendi menfaatleri için grup teşkil edilemez».

Sayın Zihni Betil ile birlikte, bu değişiklik teklifinde bulunuyoruz. Komisyonun bu değişikliğimize iltihak, muhterem Senatör arkadaşlarımızın da, Anayasanın maksadına daha uygun bir şekil getirdiği için, iltifat etmelerini hürmetlerimle rica ediyorum.

Başkan — Sayın Uzunhasanoğlu.

SIRRI UZUNHASANOĞLU (Bolu) — Muhterem arkadaşlarım, ben daha evvel konuşan arkadaşlarımızın düşünce ve beyanlarını aynen tekrar edecek değilim. Bunlara ilâve olarak ufak bir hususa işaret edeceğim.

Anayasanın 84. maddesinin ilk fıkrası siyasi parti gruplarından bahsetmektedir. Keza, Anayasanın 85. maddesinin 2; fıkrası da siyasi parti gruplarından bahsetmektedir. İctüzük, siyasi parti gruplarının kuvvetleri oranında Meclis faaliyetlerine katılmalarını âmir bulunmaktadır. Anayasanın bu ve diğer maddelerinde sarahaten siyasî parti grupları, dendiğine göre, bundan maksat seçimle gelmiş olan arkadaşlardır.

Seçimle gelmiş olup da burada bulunan diğer partiler ve bu meyanda bölünmüş olan partiler grup teşkil edebilecek sayıya vardıkları takdirde, aynı şekilde siyasi parti grupları teşkil edebileceklerdir. Bunun aksi mütalâa edildiği zaman, Anayasanın bahsettiğimiz maddeleri ihlâl edilmiş olacağı kanaatindeyim. Bu düşünce ile tüzüğün 11 nci maddesinin ilk fıkrasında «siyasi parti grupları haricinde olan» şeklinde tashih edilerek 11 nci maddenin ilk fıkrasının Cumhuriyet Senatosu üyesi bulunan siyasi partiler, Cumhuriyet Senatosu çalışmalarına ilgili faaliyetlerde bulunmak üzere grup teşkil edebilirler şeklinde değiştirilmesinin Anayasaya daha uygun olacağı mütalâasını arz ediyor ve buna bu şekilde oy vermenizi de istirham ediyorum. Takdir Heyeti Muhteremini zindir, hürmetlerimle.

BAŞKAN — Fikret Turhangil.

FIKRET TURHANGİL (Aydın) — Efendim, bendeniz şahsan meseleyi bir Anayasa ve bir de Anayasamızın getirdiği müesseseler yönünden mütalâa ediyorum. Evvelâ şahsi fikirlerimi ifadeye başlamadan evvel şunu arz etmek isterim ki Yüksek Senatonun terekkep tarzında Cumhurbaşkanlığı Kontenjanı diye bir

kontenjan bahis konusudur. Bendeniz Cumhurbaşkanlığı kontenjanından gelen 15 sayın senatörün seçim yoluyla gelen, politik his ve duyguları bulunan kişilerin üstünde memleketin her sahasında büyük hizmetler ifa etmiş ve Senato Meclisinde bir muvazene unsuru, fikir mürşidi ve ağırlık olması yönünden Anayasaya böyle bir müessesenin konulmuş olduğu kanaatindeyim. (Bravo sesleri) Bu bakımdan Anayasanın tedvini sırasında, Cumhurbaşkanı kontenjanından Senatoya gelecek senatörleri bilen kanun vâzının, bunların isimlerini grup mevzuunda zikretmemiş olmasını bu fikirlerin ruhunda bulmaktayım.

Bundan başka içimizde Tabii Üye bulunan 21 arkadaş mevcuttur. Bu arkadaşların tutum ve durumunu hiçbir zaman burada bulunan siyasi parti gruplarının ki gibi mütalâa etmemek lâzımdır. Onların tutumunu memleket çapında ve ağırlıkta olacaktır. Onların, ebedilik vasfı altında Senatonun daimî bir muvazene unsuru bulunacakları kanaatiyle politik ve günlük münakaşaları, Sırrı Atalay Beyefendinin buyurdukları gibi, bitarafılık yönünden de olsa kabul-mamaları lâzımdır kanaatindeyim.

Şimdi meseleyi, esas Anayasayı vaz'eden kıtaptan alalım. 19 . 4 . 1961 gün ve Meclisin 48 nei Birleşiminde Ahmet Bilgin C. K. Millet Partisi adına yaptığı konuşmada, mealen, benim beş üyesi bulunan bir partim var. Siz 10 diyorsunuz ve bu suretle benim halen beş üyesi bulunan partimi siyasi parti grubu vasfından çıkarıyorsunuz. Bu beş nereden çıkıyor» dediğinde; Turan Güneş cevaben «adedi rakamlar muayyendir. Bunun izahı gayrimümkündür. On da denebilir, beş de denebilir. Fakat aded emsal aldığımız İtalya'da 20, Fransa'da 25 dir» diye cevap veriyor. Bu nokta, demekki bizzat bu hayatı, o günün münakaşasında yaşamış olan ve beş üyesi bulunan o zamanki C. K. M. Partisi üyesi olan Ahmet Bilgin tarafından ifade edilmiş ve zabıtlara da bu şekilde geçmiştir. O zaman temsilei olan arkadaşların gayet iyi hatırlıyacıklarını tahmin ediyorum. Sayın Sırrı Atalay arkadaşımız bu maddenin tertibini, parti temsileisi olmaksızın düşünelim diyor. Sayın Tuthan Feyzioğlu arkadaşımızın da üçüncü oturumda 19 . 4 . 1961 tarihinde vermiş olduğu önergesi Temsilciler Meclisinin

bu oturumunda kabul edilmiştir. Çünkü bu meselede öyle bir hal var ki, buna incelemek zorundayız. Adeta seçimle gelmiş bulunan arkadaşlarla seçim dışı, demin arz ettiğim sebeplerle, burada bulunan arkadaşları karşı karşıya getirmekten kaçınmak zorundayız.

Feyzioğlu'nun ifadelerini aynen okuyorum. Sayfa 462 : «Arkadaşların, kattettiğimiz, siyasi parti gruplarıdır. Meclis gruplarıdır. Alışılmış tâbiriyle, bugünkü Anayaa ve İktüzüğü müzde alışılmış tâbiriyle, siyasi partilerinin Meclis gruplarının değiştirilmesi lâzımdır.

Sayın sözünün bir beyanının yanlış anlaşılmasını için, tavihini istedim. Zabıtlara geçmiş olan izahatından yanlış mânalar çıkarılabileceğini düşündüm; bundan endişe ettiğim maddenin, siyasi gruplar tâbirinin, «siyasi partiler Meclis grupları» tarzında değiştirilmesini, bu şekilde ıslahat rica edeceğim.» diyor, sonra devam ediyor ve bu arkadaşların durumları ile ilgili olarak şu teklifi takdim ediyor. «Herkes, ancak, bir gruba âza olabilir. Bu grup siyasi parti Meclis grupudur» Yani burada her hangi bir arkadaş bir siyasi parti grubuna iltihak edebilir. Tabii Senatör arkadaşlarımız da bir siyasi parti grubuna iltihak edebilirler. Sıtkı Ulay Paşamızın yaptığı gibi, Cumhurbaşkanlığı kontenjanına dâhil olanlar da burada Cumhurbaşkanlığı kontenjanı hakkı mahfuz kalmak suretiyle bir siyasi parti grubuna intisab edebilirler. Ancak bir siyasi parti grubuna intisaptan maksadın tek bir siyasi gruba iltihak etmeyi iktiza ettiğini beyan ediyorlar. Bu grup siyasi parti meclis grupudur. Bağımsızlar ve siyasi bir grup kuramayacak sayıda Meclise gelen siyasi parti mensupları, bir ayrı siyasi gruba üye olabilirler ama bir üye ancak bir tek siyasi gruba üye olabilir. Bir başka gruba giremez. Şimdi bu fikirlerimiz, kanunun müzakeresi sırasında ve bugün ortaya çıkan mesele hakkındadır.

Muhterem Sırrı Atalay ve muhterem Zihni Petil arkadaşımız gibi iki kıymetli hukukçunun Anayasanın 85 nei maddesinin açık ve âmir hükümünü ne şekilde anıyarak deminki tarzı müdafaa etmelerine ve bu hususta önerge vermelerine aklım ermedi. Zira ortada bir kanunun bir maddesinin anlanması mevzuu var.

Şimdi Türkiye Büyük Millet Meclisi bizi ilgilendirmez. Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu çalışmalarını kendi yapacakları İçtüzük hükümlerine göre yürütürler. Şimdi biz kendi İçtüzüğümüzü yapıyoruz, İçtüzük hükümleri Anayasaya aykırı olamaz. İçtüzük hükümlerine göre, siyasi parti gruplarının - hem siyasi olacak, hem parti olacak, hem de grup olacak, üç unsur var burada - Meclislerin bütün faaliyetlerine kuvvetleri oramında katılmalarını sağlayacak şekilde çalışmaları düzenlenir. Siyasi parti grupları en az on üyeden meydana gelir.

Sırrı Atalay Beyefendi takrirlerini izah ederken, bu maddeye hangi esbabı mucilbe ile gelindiğini beyan ettiler. Bendeniz mucip sebepleri okudum. Hakikaten Başkanlık Divanının, geçmiş oturumlarda bitarafılığı muhafaza edememiş olmasından mütevellit, terekkep tarzi itibariyle tarafı- sız olması ve bu bitarafılığı teminde az dahi olsa, 11 üyesi dahi bulunsa o siyasi partinin, Başkanlık Divanında temsil edilmesi şartını kabul etmiş durumdadır. Bugüne kadar, bir senelik tatbikatı da yapılmıştır. Geçen sene yapılan tatbikatla, edinilen bir yıllık tecrübeye Senato ve Meclis Divanlarının bitarafılığa âzami riayet ettikleri ve Anayasanın 85'nci maddesinin aynen kabulü ile de Divanların bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da bitaraf hareket edecekleri, bu bitarafılığın ancak Cumhurbaşkanlığı kontenjanından veya tabii üyelerden seçileceklerle garanti edileceği mütalâa ediliyorsa bizim bu kanaatte olmadığımızı ve Anayasanın sarıh hükmü karşısında siyasi parti gruplarından başkalarının vazife alamıyacaklarını ifade etmek isterim. Ancak Anayasamızın 94'ncü maddesinde ayrı bir hüküm bulunmaktadır. Burada bağımsızlardan bahsediliyor ve Yüksek Senatonun burada daima tecrübe ettiği gibi, bir bağımsız üyenin kendi kendisinin Karma Komisyona adaylığını koymak suretiyle Yüksek Heyetinizce seçildiği bir vakıadır. Bağımsız bir üyenin grup kurmadan vazife alması, adaylığını kendi kendisine koymak suretiyle seçilmesi, her zaman mümkündür. Meselenin, Anayasayı ihlâl etmeden halledileceği kanaatindeyim. Mâruzatım bundan ibarettir.

Beyefendi, özür dilerim, bir noktayı unuttum. İki takririm vardır. Birisi 11'inci maddenin matlahının değiştirilmesi hakkında diğeri 11'inci maddenin tadiliine mütedairdir.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Yıldız.

AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Sayın arkadaşlar, konuyu müsaade ederseniz daha derinliğine inceleyelim.

Bendeniz, hem Komisyonunda arz ettim, hem de şimdi arz ediyorum; böyle derinliğe inmekle daha salim bir kanaate varabiliriz.

Evvelâ, Anayasanın ne esprisi ve ne de sözlerinin içinde bağımsızların grup kuramayacağı hususunda hiçbir ifadeye kimse rastlayamaz. Bunu bir kere tesbit ettikten sonra 85'nci maddeyi beraber okuyalım :

Matlahı şudur: «İçtüzük, siyasi parti grupları ve kolluk işleri» Burada Senatörler ve topyekûn Cumhurbaşkanlığı kontenjanından seçilen üyeler bahis konusu değildir. Birinci konu İçtüzüktür. Sonra siyasi parti gruplarıdır. O halde bu madde içinde Cumhurbaşkanı kontenjanından seçilen üyelerin ve Tabii üyelerin zikredilmemesini maddenin noksanlığında aramak mümkündür. Buna aykırı ne bir madde, ne de ayrıca bir hüküm vardır. O halde matlahından başlamak suretiyle hükmü okuyalım :

«e) İçtüzük, siyasi parti grupları ve kolluk işleri.

MADDE 85. — Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Meclisler, çalışmalarını, kendi yaptıkları İçtüzüklerin hükümlerine göre yürütürler.

İçtüzük hükümleri, siyasi parti gruplarının, Meclislerin bütün faaliyetlerine kuvvetleri oramında katılmalarını sağlayacak yolda düzenlenir. Siyasi parti grupları, en az on üyeden meydana gelir.»

Görülüyor ki, müstakil senatörlerin Meclis faaliyetlerine katılmıyacaklarına dair bir hüküm yoktur. Siyasi partilere, dâhil olsun olmasın, bütün senatörler, sıfatlarıyla, hukuki statüleriyle ve siyasi hüviyetleriyle bütün faaliyetlere katılabilirler. Nerede ve nasıl katılırlar, buna dair bir hüküm arz etmiyor yalnız, yıllardan beri zarureti hissedilen hükümleri koyuyor.

O halde evvelâ şunu belirtmek lâzımgelir ki bu, bağımsızları hiçbir surette bağlamaz. Özellikle siyasi parti gruplarından bahseder; şöyle katılır, ama bu faaliyetlere bâzıları kaatılır, katılmıyor diye burada nisbetleri tahdidî olarak bulamayız.

Sonra, bu maddenin ilim heyetinden sonra Kurucu Mecliste komisyonda ve ilk görüşmesin-

de bir metni vardı, hepiniz bu metni biliyorsunuz. Ve diğer arkadaşlar benden evvel okudular, fakat biraz daha derinden okursak gerekeceyi, değişiklik gerekesini daha iyi anlarız.

Evvêlâ Fethi Çelikbaş soruyor : - bunun bir kısmı okundu, diğer kısmı okunmadı - «komisyonun bir hususu açıklamasını rica edeceğim. Tâsarıda siyasi gruplar, partilerle irtibatlı olarak mı düşünülmüştür? Yoksa partilerin dışında ayrıca siyasi grupların teşkil edilmesi imkânı hesaba katılmış mıdır? Yahut müstakiller, gruplar teşkil edebilirler mi? Az üyeli partiler bir araya gelerek, grup yapabilecekler mi? Bu hususların burada açıklanmasını rica edeceğim, efendim.»

Sözeî Turan Güneş cevap veriyor, okuyorum :

«SÖZCÜ TURAN GÜNEŞ — Efendim burada siyasi gruplar tâbiri hususunda Fethi Çelikbaş arkadaşımıza arzı cevap edeceğim.

Bu, siyasi gruplar tâbiri bilhassa konulmuştur. Buna siyasi partiler alışıksız olmasa dahi, bir siyasi grup teşkili imkân dâhiline girsin diye. Binaenaleyh, İttüzükte tanzim edilecek hükümlere göre, meselâ 15 bağımsız milletvekili bir araya gelerek bir siyasi grup teşkil edebileceklerdir.

Şimdi biraz da Turhan Feyzioğlu'nun, takrirlerine verdiği cevapları okuyalım. Daha iyi anlaşılabilir.

«TURHAN FEYZIOĞLU — Arkadaşlar; kolluk mevzuu halledildiğine göre, buna temas etmiyeceğim. Yalnız ehemmiyetli görünen bir nokta var: Siyasi gruplar tâbiri birtakım güçlüklerle yol açacaktır, tatbikatta. Fransız Parlamentosu, bilhassa nispi temsili tatbik ettiği tarihte, çok büyük bir dert ile karşı karşıya kalmıştır. Birtakım menfaat grupları, parlâmentonun içinde, teşekkül etmiştir. Meselâ falan komisyonun başkanlığını koparmak, falan kooperatifin başkanlığını ele geçirmek gayesiyle hareket eden birtakım kimseler bir araya gelmiş meselâ şarapçılığın menfaatlerini savunma grubu, demokratik fikirleri yayma zümresinin haklarını koruma grubu, şu grubu, bu grubu, diye belki 100 çeşit grup teşekkül etmiştir. Bunlar birtakım menfaatleri savunmak maksadiyle kurulmuşlar ve tehlikeli bir hale gelmişlerdir. Bu sebeple orada bile bir türlü

grupların iptali cihetine gidilmek zorunda kalmıştır.»

Görülüyor ki gerekçenin bahsettiği gruplar bu nevi gruplardır. Yoksa bağımsızlar, tabii üyeler grup kuramaz diye bir lâf yoktur. Şu ve bu şekilde kurulmasını diyor. Ve devam ediyor : - Yine Turhan Feyzioğlu konuşuyor - «bağımsızlar ve bir siyasi grup kuramayacak sayıda Meclise gelen siyasi parti mensupları bir ayrı siyasi grubun üyesi olabilirler. Ama bir üye ancak bir tek siyasi gruba üye olabilir. Bir başka gruba katılamaz.» Turan Güneş cevap veriyor :

«KOMİSYON SÖZCÜSÜ TURAN GÜNEŞ

— Muhterem arkadaşlarım, Feyzioğlu arkadaşımızın temas ettiği ehemmiyetli meselelere daha önce temas etmiştim. Deminki mâruzatımda, bunun sadece siyasi grupları ifade ettiğini, zannediyorum, söylemiştim. Ancak, bir siyasi grup teşkil etmek isteyen üyelerin mutlaka bir siyasi partiye girmelerine ihtiyacolandığını da söylemek isterim. Meselâ bağımsız milletvekilleri bir araya gelip bir siyasi grup teşkil edebilirler. Az üyeli muhtelif siyasi partiler, bir grup teşkil edebilir.

Kendisinin verdiği misal hakikaten çok mühimdir. Menfaat grupları yoluna gidilirse, hakikaten zor bir durum hâsıl olur. Bunun meslek menfaat grupları olarak isimlendirilmesi lâzımgelir ki, siyasi grup deyimini içine girmez. Eğer buna rağmen madde bir kaçamak imkânı veriyor, bu noktayı açık bırakmalıyım diye düşünüyorsa; hakikaten bâzı başka parlâmentoların başına belâ olan bu gibi, grupların kurulmasına mâni olucu sarîh hükümlerin konmasını da ayrıca faydalı görürüz. Burada bu fikir üzerinde de mutabık kaldığımızı göre bunu beyan etmiş oluyoruz.»

Görülüyor ki, Fransa'da, Fransız Parlamentosunda acı tecrübelerden sonra böyle gruplar kurulmaması meselesinde ne Turhan Feyzioğlu, bağımsızların, Tabii üyelerin, Cumhurbaşkanı Kontenjanı üyelerinin gruplar kuramayacağı hususunu savunmuş, ne Sözeî Turan Güneş bu fikri savunmuştur.

Netice itibariyle, kökü buradan gelen ve Parlâmento faaliyetlerini büyük mikyasta zardide edecek bâzı grupların teşekkül etmemesi hususunu savunan görüş böyle bir ifade ile Anayasa metnine girmiş bulunuyor. O hal-

de kökü böyle bir fikir silsilesinden geliyor. Üstelik bugünkü metne o şekilde girmesine rağmen aksi görüşü savunacak kimseye de rastlanamaz. Sonra dünya tatbikatı örnek alınarak Anayasalar ve birçok iki meclisli parlamento çalışmalarına ait tüzükleri okuduk. Değil bu meclislerde, Dünya parlâmentolarındaki tatbikatta da bu normaldir. Bizim Anayasamıza da böyle girmiş. Sonra endişe dermeyen edenlere karşı bahis konusu mütalâlarla açıkca cevaplar verilmiştir. Arkadaşlarımızın söyledikleri katıyen bahis konusu edilmemiştir. Sadece, bağımsızların Meclis statüsü içinde gruplar kurmalarını engelleyici bir hüküm değil, aksine, grup kurmalarına imkân bahsedecek şekilde konuşulmuştur. Kendilerine bu imkânın bahşedilmesi bahis konusudur.

Evvelce arz ettiğim gibi, Anayasada aleyhte hiçbir hüküm yoktur. Lehte bâzı hükümler vardır. Meclis faaliyetlerine bağımsızların nasıl katılacakları hususunda hiçbir yerde bir kayıt veya hüküm yoktur. Yalnız 94 neü maddede, tadadî şekilde Bütçe Komisyonuna bağımsızların nasıl katılacağı hükme bağlanmıştır. Oranı nisbetinde Bütçe Komisyonuna katılacağı kaydedilmiştir. Diğerlerinde, şu komisyona şu kadar, bu komisyona bu kadar denmemiştir. Yalnız 94 neü maddede, kurulan komisyon 50 kişi olur, en az 30 u iktidar grupundan olur, bağımsızlar da Mecliste oranları nisbetinde katılırlar, diyor. Demekki, başka bir yerde bu faaliyetlerin böyle tâdat edilmesinin misâli ortadadır.

Bence, aksi hüküm antidemokratiktir. Dünyada hiçbir tatbiki olmıyan, Anayasa müessesesinde yeri bulunmıyan, bağımsızların grup kurmasını engelleyici hüküm benim kanaatince tamamen antidemokratiktir; Anayasanın hiçbir yerinde yer almıyan, aksine hiçbir hüküm yokken, dünyada bütün tatbikat grup kurmalarını âmirken biz kendi kendimize bu hükmü nereden çıkarıyoruz, bunun, kendi kendimi ne kadar zorladıysam da misâlini mesnedeni bulamadım. Sonra Meclis faaliyetlerinin verimli olabilmesi için komisyonlar ve türlü faaliyetlerde âza tesbiti bahis konusu olduğu zaman da böyledir. Başka yerlerdeki ve bizdeki tatbikat böyledir. Komisyonlara seçilecek adayların tesbiti vardır. Grupların aday tesbiti nasıl olur? Bütçe Encümenine aday tesbitinde

olduğu gibi, onlarda da her halde üçte bir nisbetinde olan bağımsızların, faraza bu faaliyetlere katılmaları, kendi gruplarının adaylarını tesbiti, şeklinde olur. Aksi halde bir aday tesbit edilmezse seçim mekanizması çalışmaz. Bizim Anayasa bir yerde bunu önlemiştir. Özellikle Senato Başkanlığıdır. Evvelâ gaye bakımından bunu tefsir etmek ve arz ettiğim görüşleri bu noktadan ele almak icabeder.

Demin de ârz ettiğim gibi, Anayasamız iki Anayasa müessesesi kurmuştur. 15 kişilik Cumhurbaşkanlığı kontenjanı, tabii üyeler. Bunlar birer Anayasa müessesesi. Evet bunların partilere, parti gruplarına katılmalarını önlemek hususunda, daha evvel, görüşler ifade edilmmişti. Partiler demokrasinin vazgeçilmez unsurlarıdır ve bağımsızların zorlanmak suretiyle partilere girmeleri normal karşılanabilir. Fakat, Anayasa, en azından iki gruba, girmeyi men eder. Evet, bir tanesine kesin dille ihtar eder, diğerinin ise gerektiği halde üyeliği alınabilir. Anayasada da en azından bunun Cumhurbaşkanlığı kontenjanından olması şartı vardır. Tabii üyeler, partilere girdiği andan itibaren tabii üyelik hakkını kaybeder. Demek ki, Anayasa tabii üyelerin partilere girmemesini mutlaka bağımsız kalmasını istiyor. Bu halde Meclis içinde bir bağımsız grupun bağımsız olarak kalmasını Anayasa mâkûl görüyor, bir kayıtlı bunu önlüyor.

Bağımsızlar eğer Senatoda grup kurmazlarsa daha iyi vazife ifa ederler diye bir görüş vardır. Ben bu görüşü hiçbir zaman anlıyamadım. Eğer grup bağımsız ise onun tebellür edeceği müsterek kanaati de bağımsız olur. Fert bağımsızsa kanaati de bağımsız olur. Ama grup bağımsızdır, müsterek toplantıda alacağı kararda bağımsızlıktan ayrılır denmesi zordur. Grupun bağımsızlığını değiştirmek bir ferde nazaran daha zor bir keyfiyettir. Grup teşkili bence bağımsızlık statüsünün de teminatıdır. Grupun fikirlerine müessir olmak zordur. Sonra Meclis faaliyetlerinin daima grupça olması halinde verimliliğin artacağı ve esasen demokratik gelenekler sonunda gruplar teşkilinin de esas sebebinin bu olduğunu parti mensuplarının en azından bizim kadar bilmeleri gerekir. Bunun bir tarihçesi de vardır. Grup halinde çalışmanın verimli olacağı hususu. Nihayet bu şe-

kilde, müesseseleri parlamento bünyesine ithâl etmiş bulunuyor.

Ben tekrar arz ediyorum; hakikaten burada aksi görüşü savunan arkadaşları bir türlü anhyamıyorum. Özet olarak ifade etmek isterim ki, Kesin bir şekilde Anayasada bunun aksine bir hükmü kimse gösteremez, böyle bir hüküm yoktur. Eski ifadede, değiştirilen gerekçe de okudum. Temsilciler Meclisine böyle bir tehlikeyi işaret ederek, menfaat grupları kurulmasın, bütün arzu edilen budur. Hattâ bir görüşmede de Senatodan bahis dahi edilmemiştir, hep Millet Meclisinden bahsedilmiştir. Çünkü o zaman henüz statüler kesinleşmiş değildi, aksine bir hüküm de yoktu. Sonra arz ettiğim gibi lehte hükümler mevcuttu. Kanaatimece bağımsız bir grupun kurulmasını önlemek tamamiyle antidemokratiktir. Komisyonunda bunu etrafınca konuştuktan sonra yeni getirdiğimiz metin, Anayasanın ruhuna uygun olacağı gibi bundan sonraki bağımsızların faaliyetlerini daha verimli kılacağı kanaatindeyim.

Bâzi arkadaşlarımıza burada cevap vermek de isterim; Sayın Sarıgöllü; ancak partiler diyor; ancak diye bir şey yok. Böyle olursa Türkiye Paramentosunda bağımsız diye bir grup veya şahıs yok demektir. Evvelâ böyle bir statü var mı, yok mu onu bilelim. Diğerleri grup kuramaz, dediler. Böyle bir şey yok. Ama zabıttan bir cümle alalım. Bundan ne çıkar?... Bu Anayasanın topyekûn ruhu mudur?... İstikbalde bir kimse çıkar da benim fikirlerimi savunursa Senatonun fikri bu mudur diyecek?... Ama görüliyor ki, Meclisi bu kanaate vardırıan gerekçe açıktır. Misal, Fransa Parlamentosudur. Söz-cüsü aksi fikri savunurken, arkasından da, «Eğer bu mânaya gelmiyorsa ifadeleri değiştirilim ve bu şekilde yazalım.» diyor. Ve önergesi öylece kabul ediliyor. Temsilciler Meclisinde «aksini yapalım, önliyelim» diye bir hüküm koymak zarureti bahis konusu değildir.

Bağımsızlık meselesi üzerinde tekrar durmak istiyorum.

Arkadaşlarımızın kontenjan ve tabii üyeler hakkında söyledikleri güzel sözlere teşekkür ederim. Yalnız, mesaimizin daha randımanlı olması hususunda aynı anlayış ve aynı müspet yönden alarak, Anayasayı tefsir etmek zannedsem hakkımızdır. Aksine bir hükümle tefsiri-

rin, Anayasanın ruhuyla bağdaşacağı kanaatinde değilim.

Sayın Uzunhasanoğlu buyurdular ki, «Seçimle gelenler, grup teşkil etmelidirler.» Arkadaşlar, acaba buraya seçimle gelmeyen kim vardır? Evvelâ buradaki arkadaşların hepsi Anayasa müessesesine göre buraya geldiler. Arkadaşımızın seçimsiz gelenlerden kastı tabii üyeler ise, onlar öyle bir seçimle geldiler ki, muhterem arkadaşlarımız, Türkiye nüfusunun yüzde 62 si onlara oy verdi.

O halde bâzan söyleniyor seçimle gelmeyenler sanki iane ile gelmiş kimseler gibi. Biz buraya Anayasa müessesesi olarak geldik. Kontenjanlar da böyledir. Bizler buraya kökünü milletten alan referandumun bir neticesi olarak geldik. Kökünde bir hukuki fark aramıyorsa yanlış yokla aramıyor demektir. Bu kelime affedersiniz, beni rahatsız ettiği için bir defa söyleyeyim dedim.

Şimdi bir nokta daha söylendi; sayın Turhangil buyurdular; Cumhurbaşkanı kontenjanı üyeleri ve Tabii üyelerin fikirleri, partilerle bir olmayacak. Ben bunu, elbette ki, her hangi bir parti ile beraber olmayacak,» mânasına alıyorum. Yoksa, bizim savunduğumuz fikirleri partilerin de aynı anlayışla savunacağına inanıyoruz. Ama, demin de arz ettiğim gibi, grup halinde görüşmelerden çıkan neticelerin randımanı ile, tek kalmanın vereceği netice hakkındaki kanaatleri zannedersen, siyasi tecrübesi en azından bizim kadar olanların, hiç de grup aleyhine tecelli edecek kadar kuvvetli olamaz.

Bu vesile ile teklifimi yine arz ediyorum. Bu, dünya tatbikatında böyledir, demokratik bir görüş ifade eder. Üstelik bu hükmü kaldırmak isteyen fikirler tamamiyle başka sebeplerle ortaya atılmıştır; hiçbir surette bağımsızları ilzam etmeyen bu fikirler ortaya atılarak metin değiştirilmiştir. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Atalay. (Yok sesleri)

Buyurun Sayın Karaman.

SUPHİ KARAMAN (Tabii Üye) — Sayın

Başkan, sayın Senato üyeleri, bahis mevzuu olan husus içtüzüğün 11 nci maddesinde siyasi parti grupları sözünden anladığımız mânadır. Anayasamızın 84 ve 85 nci maddelerinde fielvâki siyasi parti grupları gibi tâbirler vardır. Fakat bu tâbirlerin ifade ettikleri mânanın ve bir

yıllık tatbikatın ne olduğunu müsaadenizle huzurunuzda açıklayayım; 85 nci maddenin ikinci fıkrasının son satırında; siyasi parti grupları en az on üyeden meydana gelir, diyor. Takıldığımız nokta burası. Şu maddenin şu cümlesinden Meclis içindeki grupların parti gruplarına dışardan üye alamıyacaklarına dair biraz evvel Ahmet Yıldız mâruzatta bulundular.

Şimdi, bunun ikisinin de olamayacağını birkaç fıkranın tatbikatını ortaya koymak suretiyle ifade etmek istiyorum.

MADDE 84. — «Meclisler Başkanlık Divanları, o meclisteki siyasi parti gruplarının kuvvetleri ölçüsünde Divana katılmalarını sağlayacak şekilde kurulur» kaydı vardır. İlk fıkrada Başkanlık Divanlarının da nasıl olduğu biraz evvel kabul buyurduğunuz üçüncü maddede izah edildi. Başkan, Başkanvekilleri, kâtipler ve idareci üyeler dedik. Şimdi, Senato veya Millet Meclisi Başkanlık Divanı, o Meclisteki siyasi parti gruplarının kuvvetleri ölçüsünde olabilir kaydı içinde, eğer siyasi parti grupları sözünü, partilerin teşkil ettiği gruplar mânasına alırsak Senato Başkanlığına bağımsız bir şahsın seçilmemiş olması lâzımgelirdi; çünkü o şahsın partili değildir. Bu ifade tarzım zannedersen mantıkîdir. Başkanlık Divanı, İctüzüğe göre, siyasi parti gruplarının oranlarına göre teşkil edilecektir. İyi ama bu takdirde Başkanlık Divanına hiçbir surette bağımsız adaylar seçilemeyecektir ifadesi çıkıyor bundan. Hattâ bağımsız bir şahsın Başkanlık Divanına aday gösterilmeyeceği gibi katılmaması ihtimali de vardır. Halbuki Senato üyelerinin vasıflarını tâyin eden maddede hiç kimsenin bir kimseden farkı yoktur. Şu halde biz 85 nci maddenin son cümlesini siyasi parti grupları munhasıran partiler şeklinde kabul edilirse o takdirde Senatoda hiçbir bağımsız şahsın başkan olarak seçilmesi ve başkanlık seçimine katılmaması icabeder.

Üstelik, meselâ bir sene evvel bir tabîi senatör arkadaşımız idareci üye seçilmiştir. Bunun burada tatbikatının Anayasa ruhuna aykırı olduğu mânası çıkıyor. Halbuki asla!..

Sonra, 85 nci maddenin ikinci fıkrasında şöyle bir hüküm vardır. «İctüzük hükümleri, siyasi parti gruplarının, meclislerin bütün faaliyetlerine kuvvetleri oranında katılmalarını sağlayacak yolda düzenlenir.» Yine burada «Parti grupları» sözü geçti. Demekki meclis-

lerin bütün faaliyetlerinde ki enceümen faaliyetleri başta kasdedileceğine göre, şu halde partilerin dışındaki şahısların enceümenlere girmemesi lâzımgelir. Halbuki bugüne kadar devam eden tatbikat da bu şekilde değildir.

Anayasamızın 72 nci maddesinin son fıkrasında Cumhurbaşkanlığına seçilecek üyeler, çeşitli alanlarda hizmetleriyle tanınmış ve kırk yaşını bitirmiş kimselerden olur. Bunlardan en az onu bağımsızlar arasından seçilir.» denilmektedir. Burada en az onunun bağımsızlar arasında seçilir esbabı mucibesinin konulması bunlar kendi aralarında bir grup teşkil edebilmeleri içindir.

Arkadaşlarım; siyasi parti gruplarını, munhasıran bu mânada anlamak demokratik olmayan bir zihniyetin ifadesi olur. Olabilirki şu veya bu isimde Meclise gelmiş olan bir partinin milletvekillerinden sekizi veya onu partilerinden ayrılarak bağımsız olarak teşrii vazifelerine devam edebilirler. Bu takdirde onların bir grup olarak vazife görmeleri bir takım engellerle karşılaşmış olacaktır. Bu da demokratik değildir. Bu suretle partilerin şahıslara ayrılması önlenmiş oluyor. Arkadaşlarım, biz maziyi hatırladıkça, bâzan cidden çok üzülüyoruz. Biraz evvel bu tezin ortaya atılmasıyla, maddenin aksi mütalâada bulunan arkadaşlarımızın izah ettikleri tarzda göre, belki bizlerin de burada bir grup halinde mütalâa edilmememiz şeklinde bir mâna anlaşılabilir. Biz bugün değil, geçmişde de bu gibi hareketlere mâruz kalmıştık. Buna bilhassa işaret etmek isterim. Bizim burada bir grup halinde, bağımsız bir grup halinde bulunmamız ve bağımsız olmamız fikri ortaya atıldığı zaman, magazin dergilerinde, isim zikretmek lâzımgelirse bilhassa Akis dergisinde «Süngülerin gölgesi altında» diye başlıyan makaleler çıkıyordu. Halbuki, biz bu vazifeye başlarken daha işin başında söylemiş bulunduğunuz beyanları yerine getirmiş bulunuyoruz. **25 Ekim de bunun bir delilidir.** Her zaman vaatlerimizde ve inançlarımızda samimî kaldık. Ve kendiliğinden bugüne kadar tatbik edildiğine göre Anayasada aksi bir hüküm bulunmadığı halde, bir grup halinde çalışan arkadaşlarımızın, bir grup halinde çalışmasını hoş görmüyorsanız, demokratik prensiplere inanmış, Meclise inanmış, Anayasaya inanmış ve bu Anayasanın mü-

dafaasını yapmak üzere burada kalmış kişiler olan arkadaşlarımız için, bu Anayasa nizamını organize eden insanlar olarak, bizlerden bu hakkı esirgemek istemiş olamazsınız. Demokratik prensiplere inanan ve bu inançımızı gösterme bakımından bu noktayı işaret etmeyi lüzumlu gördüm.

Ben ve biraz evvel konuşan yine bir arkadaşımızın, seçilmemiş bir Senatör gibi konuşmalarının nazarı itibara alınmamasından hakikaten üzüntü duydum. Açıklamak istiyorum, arkadaşlar.

Evet, Anayasa bir sistem, bir nizam getirmiştir. Buraya 150 senatör seçim ile gelmiştir. 15 senatör arkadaşımız Cumhurbaşkanlığı kontenjanından seçilmiştir. Aramızda Tabii Senatör olarak 20 arkadaşımız bulunmaktadır. Bu arkadaşların hepsi Anayasa sistemi içinde, mevzuatı içinde, iradei milliye ile gelmişlerdir. Ben şahsen iradei milliye ile meslekimin kesildiğini anlasam konuşmamayı kendim için en büyük şeref addederim.

Hepinizi hürmetle selâmlarım.

OSMAN SAİM SARIGÖLLÜ (Aydın) — Muhterem Başkan, Cumhuriyet Senatosunun muhterem üyeleri; ortada mevzuubahsolan ne ilks ne igrek hissiyyatı veya şahsiyeti değildir. Bir arkadaşımız bir dâva savunursa, bu savunmadan, bunu nasıl susturalım şeklinde bir mâna ve tenkidin çıkmaması iktiza eder. Benim fikrim budur, bana ait olan bir fikirdir. Grupum adına konuşmadım. Ama, şu kanaattem ki, Anayasa siyasi partileri ve bunların gruplarının kasdetmektedir. Size, Anayasanın bâzı maddelerinden misaller vereyim.

«Cumhuriyet Senatosu, genel oyla seçilen 150 üye ile, Cumhurbaşkanınca seçilen 15 üyeden kuruludur.» der. Yani Cumhuriyet Senatosunun kuruluşu budur. Buna, Anayasa hükümleriyle de, 13 Aralık 1960 tarihli kanunda imzaları bulunan tabii üyeler, eski Reisicumhurla birlikte katılırlar. Ne zamana kadar bu hak ve sıfatlarını muhafaza ederler? Bir siyasi partiye girinceye kadar. Binaenaleyh, siyasi parti seçimle Meclise gelince, siyasi parti grupunu kurar. Bu Anayasa metnidir. Niçin siyasi partiye girme yasağını koymuş. Toplu halde, grup halinde siyasi faaliyetlerde bulunmasınlar diye. Anayasanın hükmüdür bu. Bunun bir de 72 ne maddesini okursak; «40 yaşını doldurmuş ve yüksek öğrenimini

yapmış 15 üyeden, asgari onu tarafsız olmak üzere seçer.» diyor. Yani diğer beşinci siyasi partiler mensubu şahıslardan seçebilir. Binaenaleyh hepsinin tarafsızlığı mevzuubahis olsaydı o zaman şu kadarını bağımsızlardan seçer, kaydını koymazdı. Reisiicumhur kontenjanından gelen arkadaşlar Mecliste bir siyasi grup kurabilirler. Çünkü on kişi bir araya gelir bir grup kurarsa, yine talimatnamelere göre, gayet tabiidir ki, bir topluluğun, bir grupun Meclis içinde veya dışında bir tüzüğe dayanması iktiza eder. Bu tüzükler, bu grupları disipline eder. Binaenaleyh, tarafsızlık vasfı burada bulunamaz. Bugüne kadar gerek kontenjandan olanlar, gerekse, tabii üye sıfatıyla Senatoda bulunan arkadaşlar, her halde istedikleri zaman toplanmak, konuşmak, fikir mütalâa etmek imkânlarına sahiptirler. Hem de bol bol, sahiptirler. Bunun dışında bir durum ve bir grupun meydana gelmesi kanaatimece Anayasanın ruhuna muhaliftir.

Tarafsızlara gelince : Tarafsızlar da bir partinin, bir siyasi teşekkülün yekûnu dışında diledikleri gibi hareket etme hakkına sahip olamazlar. Buna İctüzükler de müsaade etmiyor, Anayasada. Halbuki Reisiicumhur kontenjanından gelenlerin aynı fikir ve kanaatte olmaları mecburiyeti yoktur. Bilâkis ayrı ayrı mesleklerden ayrı ayrı bilgiye sahip yetişkin zevatın ancak seçilmesi mevzuubahis; yoksa aynı kanaatte eşhas seçilmiş ve bir araya getirilmiş 10 kişilik bir grupu kasdetmiyorum.

Bu itibarla kanaatimi, evvelece de arz ettiğim gibi, yine bu maddelere dayanarak ileri sürüyorum ki; bu arkadaşların siyasi bir grup kurmaları Anayasanın ruhuna ve maddelerine muhaliftir. Bu itibarla eski 14, yeni 11 ne maddenin tadiline müspet oy verilmesini arz ve istirham edeceğim. Hürmetlerimle.

İCTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS — Efendim; verilen takrirler ve burada ifade edilen fikirlerin ışığı altında yeni 10 ve 12, eski 14 ve 15 ne maddelerin takrirlerle birlikte komisyona iadesini rica ediyoruz.

BAŞKAN — Müzakere edilmekte olan maddenin takrirlerle birlikte komisyona iadesi isteniyor. Bu hususu oylarınıza sunacağım.

İCTÜZÜK KOMİSYONU SÖZCÜSÜ ÂMİL ARTUS — Komisyon her zaman geri alabilir, efendim. (Oya, oya sesleri) (Takrirler veril-

dikten sonra geri alamazsınız, sesleri, oya konulamaz Sayın Başkan, sesleri)

Efendim, bundan evbelki madde nasıl geri alınmışsa, aynı şekilde geri istiyoruz. (Olanmaz, sesleri)

BAŞKAN — Takrirleri oya koymıyacağım. (Oya konması lâzımdır, sesleri)

İÇTÜZÜK KOMİSYONU BAŞKANI AHMET YILDIZ (Tabii Üye) — Takrirleri oya koymak lâzımı gelirse hepsinin ayrı ayrı üzerinde durulması gerekir. Tüzük hükmü sarıhtır. Maddeyi geri alabiliriz. Yoksa bu takrirler üzerinde tekrar konuşma mı açacağız?

CENAP AKSU (Maraş) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

CENAP AKSU (Maraş) — Muhterem arkadaşlar, takrirlerden maksat bir kâğıt parçası demek değildir. Takrirlerin bir kıymet ifade edebilmesi için Heyeti Umumiyenin bunlar hakkındaki düşüncesini ifade etmesi lâzımgelir. Binaenaleyh, Riyaset Makamı evvelâ takrirleri oya koyar, kabul edildiği takdirde encümen veya komisyon bu ifadelere göre maddeyi tedvin etmek için geri alır. Yoksa burada takrirleri alıp onur ışığı altında bir muamele yapmanın imkânı maddisi yoktur. Esasen İctüzük te buna müsait değildir.

SİRRI ATALAY (Kars) — Komisyondan bir kanunun tümü istendiği zaman Umumi Heyetin kararını almak lâzımdır. Bir metin görüşüldüğü zaman onun maddeleri ister müzakere edilmiş olsun veya hiç görüşülmemiş olsun, ilgili komisyonlar diledikleri zaman bu metni, maddeyi isteyebilirler. Bu takdirde üzerinde hiçbir işlem yapılmadan madde komisyona verir. Yıllardan beri tatbikat bu şekilde olmaktadır, cari bir usuldür. Binlerce misâli mevcut ve tatbik edilen bir şekildir. (Olanmaz, sesleri)

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — Usul hakkında.

BAŞKAN — Buyurun.

İHSAN SABRİ ÇAĞLAYANGİL (Bursa) — Muhterem arkadaşlarım, komisyona iadesiyle, komisyonun talebiyle geri verme müessesesi, bunlar ayrı işlerdir. Atalay arkadaşımızın dediği gayet doğrudur. Komisyon, her

hangi bir safhada maddeyi geriahna hakkına maliktir. Yalnız, burada hakikaten entere-san bir hukuk meselesinin müzakeresi sırasındayız. Komisyona maddenin geri verilmesi muvafıktır. Ancak, bütün etrafiyle görüşülüp, Heyeti Âlinizin temas ettiği mevzular üzerinde fikri tebellür ettikten sonra iade edilirse, yeni hazırlanacak madde Heyeti Umumiye'yi tatmin edecek bir mahiyet alır. Böyle yarı yolda vuzuh kesbetmeden, mesele aydınlanmadan geri almak talebini yersiz buluyor ve rica ediyorum. İmkân versinler müzakere devam etsin, fikirler izhar edilsin, ondan sonra komisyon talepte bulunsun. Hürmetlerinle.

BAŞKAN — Efendim, 11 ve 12 nci maddeler komisyona verilmiştir. Şimdi 13 ncü maddeye geçiyoruz.

Komisyonlar :

MADDE 13. — A) C. Senatosu, görevleri her toplantı yılı başından ertesi toplantı yılına kadar devam etmek ve üyeleri Genel Kurulca gizli oyla seçilmek üzere, aşağıdaki komisyonları kurar :

1. Dilekçe Komisyonu (dokuz üye, bir sekreter ve bir daktilo);

2. Kitaplık Komisyonu (üç üye, bunlardan biri idare âmirleri arasından seçilir. Bu komisyona Kitaplık Müdürü sekreterlik yapar);

3. Sayıştay ve C. Senatosu Hesaplarını İnceleme Komisyonu (dokuz üye, bir sekreter ve bir daktilo); bu komisyon, üyeleri arasından bir denetçi seçer;

4. Bütçe Komisyonu (onbeş üye, bir müdür, bir sekreter ve bir daktilo);

5. Anayasa ve Adalet Komisyonu (onbeş üye, bir sekreter ve bir daktilo);

6. Bayındırlık ve Ulaştırma Komisyonu (onbir üye, bir sekreter ve bir daktilo);

7. Dışişleri, Basın - Yayın ve Turizm Komisyonu (onbeş üye, bir sekreter ve bir daktilo);

8. İçişleri Komisyonu (onbeş üye, bir sekreter ve bir daktilo);

9. Mali ve İktisadi İşler Komisyonu (Maliye, Ticaret, Gümrük ve Tekel - ondokuz üye, bir sekreter ve bir daktilo);

10. Millî Eğitim Komisyonu (onbeş üye, bir sekreter ve bir daktilo);

11. Millî Savunma Komisyonu (onüç üye, bir sekreter ve bir daktilo);

12. Sanayi ve Ziraat Komisyonu (ondokuz üye, bir sekreter ve bir daktilo);

13. Sosyal İşler Komisyonu (Sağlık, Çalışma, İmar ve İskân - onbeş üye, bir sekreter ve bir daktilo).

B) Dilekçe, Kitaplık, Sayıştay ve Senato Hesaplarını İnceleme ve Bütçe komisyonları, gerektiğinde Millet Meclisinin bu isimdeki komisyonları ile birlikte çalışırlar. Bu komisyonlar, çalışmalarını işbu Tüzüğe ve Senato ve Millet Meclisi birleşik toplantıları İçtüzüğüne göre düzenlenir.

C) Genel Kurulca başka komisyonlar kurulabileceği gibi, mevcut komisyonlardan bâzıları kaldırılabilir veya komisyonların üye sayısı değiştirilebilir.

D) Yukarda gösterilen komisyonlarla karşılanmayan dairelerle ilgili tasarı ve teklifler, malî işlerden ise, Bütçe ve Malî ve İktisadi İşler komisyonlarında; bunlardan başka bütün tasarı ve teklifler Başkanlık Divanının uygun bulacağı komisyonda görüşülür.

E) C. Senatosu gruplarının başkan ve başkanvekilleri komisyonlarda görev almaya mecbur tutulamazlar. Bir C. Senatosu üyesi ikiden ziyade daimî komisyonda görev alamaz.

Bütçe Komisyonu üyeleri başka bir komisyona seçilemezler.

Başkanlık Divanı üyeleri komisyonlara üye olamazlar.

F) C. Senatosu Başkanlık Divanı, komisyonların sekreter ve daktilo sayısını ihtiyaca göre azaltıp çoğaltabilir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen?

(Ekseriyet kalmamıştır, Sayın Başkan sesleri)

Buyurun Berç Turan.

BERÇ TURAN (İstanbul) — Muhterem arkadaşlarım; bu komisyonlar, malûmuâliniz Hükümet fonksiyonlarına paralel olarak Senatamızda kurulan komisyonlardır. Ayrıca, Senatamızın iç bünyesini ilgilendiren hizmetler için kurulmuş komisyonlardır. Bundan evvel İçtüzük tasarısı görüşülürken bir teklifte bulunmuştuk. 11 nci maddenin 6 nci fıkrasında bulunan Bayındırlık ve Ulaştırma komisyonlarına, 13 ncü maddede bulunan Sosyal İşler Ko-

misionundaki İmar ve İskân Komisyonunun iltihakiyle bir tadil teklifinde bulunmuştuk. Fakat, bu maalesef kaale alınmamıştır. Ben bu hususu izah edip, teklifimin kabulünü Yüksek Heyetinize, arz edeceğim.

Malûmları olduğu üzere İmar ve İskân Bakanlığı bundan birkaç sene evvel Bayındırlık Bakanlığından ayrılıp, müstakil hale geldi. Yani Bayındırlık Bakanlığı bünyesinde, Bakanlığın fonksiyonuna paralel olarak bu işleri yapan bir Bakanlık olarak yepyeni bir Bakanlık halinde kurulmuştur.

Binaenaleyh, Mecliste bulunan, her Bakanlığa paralel olarak kurulan komisyonları, Cumhuriyet Senatosunda mevcudumuzun azlığından dolayı ayrı ayrı komisyonlar şeklinde çalıştıramıyacağımız ve aynı mahiyetteki fonksiyonları ifa eden grupları bir komisyonun çatısı altında toplamak amacımız bulunduğu göre aynı teknik fonksiyonu ifa eden İmar ve İskân kolunun Bayındırlık ve Ulaştırma koluna, yani Bayındırlık ve Ulaştırma Komisyonu çatısı altına alması lüzumlu ve zaruridir. Sosyal İşler Komisyonuna alınmasına sebebolarak gösterilen husus şudur : Deniyor ki, İmar ve İskân mevzuu bir sosyal faaliyettir. Devletin ve Hükümetin ifa ettiği bütün faaliyetler mahiyeti itibariyle sosyal, yani, toplumu ilgilendiren işlerdir. Sosyal işler, çalışma ve sağlık işleri meyanına, imar ve iskânın da ithali sosyal işlere uygundur. Ancak, bu noktayı nazardan hareket edilirse aynı mahiyette olan ve sosyal işler meyanında bulunan Bayındırlık, İçişleri gibi komisyonların da buraya ithali icabedecektir. Binaenaleyh, şu hususu arz ediyorum; aynı teknik mevzuu ilgilendiren iki vekâletin yani, İmar ve İskân ile Bayındırlık mevzularının birbirlerine paralel ve uygun fonksiyonlar ifa etmeleri dolayısıyla, bunları 6 ncı maddedeki Bayındırlık Komisyonuna ithal etmek ve Sosyal İşler Komisyonuna dâhil Sağlık ve Çalışma komisyonlarının fazla üyesinin de 6 ncı maddeye ithalini, oraya verilmesini arz ediyorum. Bu hususta Başkanlık Divanına bir takrir arz ettim. Kabulünü istirham ediyorum. Hürmetlerle.

BÜTÇE KOMİSYONU BAŞKANI MUHİT-TİN KILIÇ (Konya) — Sayın Başkan, bu

maddeyi de komisyonumuz geri alıyor. (Ekseriyet yok sesleri)

BAŞKAN — 13 ncü madde üzerinde üç tane önerge verilmiştir. Bu önergelerle birlikte 13 ncü madde komisyona iade edilmiştir.

(Ekseriyet kalmadı Reis Bey, sesleri)

Vaktin gecikmesinden ve ekseriyetin kalmasından dolayı 25.10.1962 Perşembe günü saat 15,00 te toplanılmak üzere Birleşime son veriyorum.

Kapanma saati : 19,12

